

Analysis of the Relationship between Development-Oriented Governance and Rural Sustainability in Iran (Case Study: Firuzabad, Lorestan)

Mohsen Ebrahimpour Mir¹

1. Agriculture and Rural Development Research Department. Agricultural Planning, Economic and Rural Development Research Institute (APERDRI), Tehran, Iran. E-mail: m.ebrahimpour@agri-peri.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article Article history: Received: 7 April 2026 Received in revised form: 27 April 2026 Accepted: 10 June 2026 Published online: Published online: 01 July 2026 Keywords: Development, Firuzabad, Governance, Iran, Lorestan, Relations, Rural, Sustainability, Village.	Over the past decade, the strategy of rural revitalization, the return-to-village movement, and reliance on rural communities have achieved remarkable results worldwide, particularly in countries such as Japan, China, and France. In our country, genuine progress in rural development will constitute a key component in achieving the goals of territorial sustainable development. Realizing sustainable rural development makes urban planning and development an attainable objective. According to leading scholars of special development, including Todaro, institutionalists, and Ángel García, rural development should take priority over industrialization and urban development. The principal mechanism for the revitalization and sustainability of rural society lies in the methods and rules of governance. Today, governance is understood as the provision of good services and effective service delivery in accordance with the differentiated demands of stakeholders. This study examines the functional relations and multiple interactions between appropriate governance and the sustainability of rural society in Iran, based on an alternative paradigm in conceptualization and diachronic analysis of governance practices and sustainability. It focuses on multiple causal, functional, and co-constructive as well as co-transformative relationships. In the exploratory phase, participatory assessment and qualitative research procedures were employed, and in the hypothesis-testing phase, survey methods and structured interviews were conducted with 174 sample units across 54 villages in the Firuzabad district of Lorestan. The study also utilized data from Iran's census records since 1966, data harmonization between macro-level statistical units (villages) and micro-level units (rural households), and the construction of a composite dossier for analyzing multiple relationships. The results of the analysis showed that the factors of rural community sustainability comprise seven dimensions: environmental, livelihood, physical, demographic, institutional, communicative, and kinship. Among the six dimensions of good governance, pursuing rural development, attentiveness to demands, respect, responsiveness, participation in village affairs, and transparency were found to have significant priority. The two factors of appropriate governance and rural sustainability together explained 85 percent of the eigenvalue. Good governance, intensification of cultivation, and accessibility exerted positive and significant effects on rural sustainability both in stepwise and generalized regression equations and in correlated coefficients and weights. The establishment of a rural development-oriented governance institution suited to the current conditions and status of rural society is therefore a functional necessity.

Cite this article: Ebrahimpour Mir, M. (2026). Analysis of the Relationship between Development-Oriented Governance and Rural Sustainability in Iran (Case Study: Firuzabad, Lorestan). *Community Development (Rural–Urban)*, 18(1), 7-31. <https://doi.org/10.22059/jrd.2026.416057.669002>

Author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jrd.2026.416057.669002>

Extended Abstract

Introduction

During the last decade, the rural revitalization strategy, the movement of returning to the countryside and relying on rural communities have had significant achievements in the world, especially in countries such as Japan, China and France. In our country, real progress in rural development will be a component of achieving the goals of sustainable territorial development. Achieving sustainable rural development makes urban planning and development an achievable goal, and according to the pioneers of special development, Todaro, institutionalists and Angel Garrier, rural development has priority over industrialization and urban development. An important mechanism for the revitalization and sustainability of rural society lies in the method and rules of governance. Today, governance has been interpreted as good service provision and good service provision in accordance with the distinct demands of stakeholders. In this research, the functional relationships and multiple interactions between appropriate governance and the sustainability of Iranian rural society are discussed based on an alternative paradigm in conceptualizing and analyzing over time the method of governance and the sustainability of multiple causal, functional, and both structural and change relationships. The six components of the good governance perspective and the process and normative changes from empowerment to devolution of power, from functionalism to securing people's rights, from standard modernization to collective satisfaction, and from performance to accountability strengthen and realize the sustainability of the rural community. The context of rural sustainability is rooted in a single and meaningful philosophy that is derived from thematic elements and organizing components, namely the four pillars, namely devolution of power, people's rights, public satisfaction, and service delivery. Sustainability has an independent and effective nature and

environmental, demographic, cultural, and livelihood dimensions.

Method

The rural participatory appraisal modes and qualitative research procedures were used in the exploratory stage, and in the hypothesis testing stage, the survey and structured interview method were used with 174 sample units in 54 villages of Firouzabad district, Lorestan province. The use of data from the Iranian Rural Data Site since 1966 and the data collection of macro-statistical units (villages) with micro-units (rural households) and the formation of a combined file were carried out to analyze multiple relationships. The final data file was redefined after merging the information of each settlement with the household data and the data were entered into multidimensional models for analysis by data preparation and analysis of variance. Multiple correlation coefficients, Cronbach's alpha, and reliability coefficients above 70% were obtained. Also, the sample adequacy criterion (Measure of Sampling Adequacy) and data qualification measures indicate that the data is desirable for entering variables and indicators into advanced models of analysis at the 99% level. The observation unit is at the micro-household level, and the data are distributed at the household level. In this research, multiple regression models, factor analysis, and cluster analysis were used. Factor analysis is the criteria for the suitability of the data for factor analysis. The measures confirmed the adequacy of the sample at the 99% level.

Findings

More than 75% of the respondents are in the age group of thirty to fifty years. 64 percent of respondents were heads of households, 29 percent were spouses, and 7 percent were children and other relatives. In terms of literacy, about 90 percent of women and 95 percent of men interviewed have at least the ability to read and write, and some have university degrees. This situation is more evident in a participatory

appraisal. The abundance and activity of construction, educational, health, and service structures, as well as the level of access, have expanded rapidly compared to the past, although the pace of livelihood improvement and the growth of development opportunities has slowed significantly in the last three decades.

The results of the analysis showed that the factors of rural community sustainability have seven dimensions: environmental, livelihood, physical, population, institutional, communication, and kinship. Among the six dimensions of good governance, efforts to further develop the village, attention to demands and expectations, respect for people, especially women, accountability, participation of people in village affairs, and transparency in service delivery have significant priority, respectively. The two factors of appropriate governance and rural sustainability explained 85% of the specific value. Good governance agricultural intensification and access have a positive and significant effect on rural sustainability in both stepwise and generalized regression.

The implementation of the factor analysis model using the principal components analysis method showed that, two factors have an eigenvalue above one and in fact have the highest variance. These two basic factors, the sum of the squares of their factor loadings or their eigenvalues are equal to 6.8, explain 85 percent of the total variance. Based on the standardized factor loadings and the correlation coefficients between the indicators and factors, the first factor was named "good governance" and the second factor was named "sustainable development". The final stepwise and generalized regression models, as well as two nonlinear models and multiple coefficients, showed that the measure of rural sustainability is more influenced by cultural and development components than by natural and climatic factors.

Conclusion

Establishing a rural development-oriented governance institution appropriate to the current conditions and situation of the rural community

is a functional necessity. It also strengthens the transition from prescriptive and normative governance to people-oriented governance, the historical functions of the rural community and the roles of civilization, entrepreneurship, food security, productivity, activity and creativity. Over the past 35 years, "rural governance" has been passive and administrative in nature, regardless of the application of the modernization and polarization-oriented economic growth model, and one of the consequences is the regression of agricultural development and social instability in more than half of the country's settlements. Returning to rural society and supporting peasant agriculture have expanded to the far reaches of rural areas in the past thirty years, even in advanced and industrialized countries such as Japan and France, through the creation of a comprehensive institution called the "Local Community Development System".

Sustainable, transitional, scattered and seasonal villages are four types and each type has a different model for development. Today, the diversity and variety of the country's rural society is defined beyond natural and climatic conditions and based on security, communication, governance, and local development factors. Governance that is appropriate and appropriate to the mechanism of emergence and expansion of open and plain villages, as well as the different nature of the hilly and foothill villages of the Zagros, is efficient and effective in light of the alternative paradigm and based on the emerging typology of rural society. Based on the research findings, the use of models and experiences of countries such as Brazil, India, France, and the Netherlands is also effective and positive.

Acknowledgements: This article is the result of independent research. I would like to thank the scientific and administrative staff of the Journal of Local Development (Rural - Urban).

Conflict of Interest: There is no conflict of interest in this article.

تحلیل ارتباط حکمروایی توسعه‌محور و پایداری روستایی در ایران (مطالعه موردی: فیروزآباد لرستان)

محسن ابراهیم‌پور^۱

۱. گروه پژوهشی توسعه کشاورزی و روستایی، مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، تهران، ایران.

رایانامه: m.ebrahimpour@agri-peri.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	در دهه اخیر راهبرد احیای روستایی، نهضت بازگشت به روستا و تکیه بر جوامع روستایی دستاوردهای قابل توجهی در جهان به‌ویژه کشورهایمانند ژاپن، چین و فرانسه داشته است. در کشور ما پیشرفت واقعی در توسعه روستایی مؤلفه دستیابی به اهداف توسعه پایدار سرزمینی خواهد بود. تحقق توسعه پایدار روستایی برنامه‌ریزی و توسعه شهری را هدفی دست‌یافتنی می‌کند و به عقیده پیشگامان توسعه ویژه، تودارو، نهادگرایان و آنجل گاریه، پیشرفت روستایی بر صنعتی‌شدن و توسعه شهری اولویت دارد. سازوکار مهم احیا و پایداری جامعه روستایی در شیوه و قواعد حکمرانی نهفته است. امروزه حکمروایی به معنی خدمات‌دهی خوب، متناسب با خواسته‌های متمایز ذی‌نفعان تعبیر شده است. در این پژوهش، روابط کارکردی و تعاملات چندگانه بین حکمروایی مناسب و پایداری جامعه روستایی ایران بر مبنای الگوواره‌ای بدیل در مفهوم‌پردازی و تحلیل در زمانی در شیوه حکمرانی و پایداری روابط چندگانه علی، کارکردی و هم‌سازه و هم‌تغییر پرداخته شده است. در مرحله اکتشافی از روش ارزیابی مشارکتی و رویه‌های پژوهش کیفی و در مرحله آزمون فرضیات از روش پیمایش و مصاحبه ساختمان با ۱۷۴ واحد نمونه‌ای در ۵۴ روستای بخش فیروزآباد لرستان استفاده شد. کاربرد داده‌های فرهنگ ده‌های ایران از سال ۱۳۴۵ و داده‌آمایی واحدهای آماری کلان (آبادی) با واحدهای خرد (خانوار روستایی) و تشکیل فایل ترکیبی به‌منظور تحلیل روابط چندگانه صورت گرفت. نتایج تحلیل نشان داد عوامل پایداری جامعه روستایی هفت بعد محیطی، معیشتی، کالبدی، جمعیتی، نهادی، ارتباطی و خویشاوندی دارد. در بین شش بعد حکمروایی خوب پیگیری آبادانی روستا، توجه به خواسته‌ها، احترام‌گذاری، پاسخگویی، مشارکت‌دادن در امور روستا و شفافیت اولویت معنی‌داری دارند. دو عامل حکمروایی مناسب و پایداری روستایی ۸۵ درصد مقدار ویژه را تبیین کردند. حکمرانی خوب، عمقی‌شدن کشت و دسترسی‌ها، هم در معادلات رگرسیونی قدم‌به‌قدم و تعمیم‌یافته و هم ضرایب و وزن‌های همبسته تأثیر مثبت و معنی‌دار بر پایداری روستایی دارند. ایجاد یک نهاد حکمرانی توسعه‌محور روستایی متناسب با شرایط و وضعیت فعلی جامعه روستایی، ضرورتی کارکردی است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۱/۱۸	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۲/۷	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۳/۲۰	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۴/۱۰	
کلیدواژه‌ها: ایران، پایداری، توسعه، حکمروایی، روابط، روستا، فیروزآباد لرستان.	

استناد: ابراهیم‌پور محسن (۱۴۰۵). تحلیل ارتباط حکمروایی توسعه‌محور و پایداری روستایی در ایران (مطالعه موردی فیروزآباد لرستان). توسعه محلی (روستایی - شهری)، ۱۸(۱)، ۷-۳۱. <https://doi.org/10.22059/jrd.2026.416057.669002>

نویسندگان حق نشر و حقوق کامل انتشار را حفظ می‌کنند.

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jrd.2026.416057.669002>

^۱. خوزه آنجل گاریه تروینیو، معروف به آنجل گاریه، اقتصاددان و دیپلمات مکزیکی است. وی بیش از بیست سال است که دبیر کل سازمان همکاری اقتصادی اقتصادی و توسعه سازمان ملل و رئیس دبیرخانه سازمان است. او کتاب پارادایم نوین توسعه روستایی را نخستین بار در سال ۲۰۱۶ منتشر کرد.

۱. مقدمه و بیان مسئله

در دهه اخیر راهبرد احیای روستایی، نهضت بازگشت به روستا و تکیه بر جوامع روستایی دستاوردهای قابل توجهی در جهان و به‌ویژه کشورهایمانند ژاپن، چین و فرانسه داشته است. در کشور ما پیشرفت واقعی در توسعه روستایی عامل دستیابی به اهداف توسعه پایدار سرزمینی خواهد بود. تحقق توسعه پایدار روستایی برنامه‌ریزی و توسعه شهری را هدفی دست‌یافتنی می‌کند و به عقیده تودارو و گاریه^۱ بر توسعه شهری اولویت دارد (تودارو، ۱۹۸۱؛ گاریه، ۱۳۹۹؛ ازکیا، ۲۰۲۵). سازوکار مهم احیا و پایداری جامعه روستایی در شیوه و قواعد حکمرانی نهفته است (زنگ و همکاران، ۲۰۲۳). امروزه حکمروایی به معنی خدمات‌دهی خوب متناسب با خواسته‌های متمایز ذی‌نفعان تعبیر شده است (حسینیان‌راد و همکاران، ۱۴۰۲؛ دارمیکا، ۲۰۲۳؛ بانک جهانی، ۲۰۲۵). همچنین شناسایی نقش حسابرسی اجتماعی توسط ذی‌نفعان به‌عنوان ابزار پاسخگویی در حکمرانی خوب^۲ اهمیت کاربردی دارد (گانگروتا و لاتر، ۲۰۰۷). حسابرسی اجتماعی فرایندی است که شامل بررسی و ارزیابی عملکرد، سیاست‌ها، برنامه‌ها و عملیات می‌شود؛ ابزاری مشارکتی که ذی‌نفعان را قادر می‌سازد تا مقامات مدیریتی را در قبال اقدامات خود پاسخگو نگه دارند و از شفافیت و پاسخگویی اطمینان حاصل کنند. تمایزات کارکردی، تغییرات ماهوی و گذارگونه جامعه روستایی به‌ویژه در گستره خانواده، دانش‌افزایی، خودفعلیت‌بخشی و پی‌جویی مطالبات و انتظارات، پیامدهای گسترده و معنی‌داری در شیوه‌های مناسب حکمروایی و تغییر در تلقی از حکمرانی داشته است؛ آن هم به‌مثابه سهم‌شدن ذی‌نفعان در قدرت و مشارکت رضایت‌بخش همگانی (هوتر و شاه، ۲۰۰۵). در چهار دهه اخیر^۳ به موازات پیچیدگی فزاینده تنوع‌یافتگی و تعیین گوناگونی ریخت‌شناختی و همچنین کارکرد انسجام‌بخش هنجارهای فرهنگی، شیوه زندگی و معناهای پایداری متفاوت شده است (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰؛ پاژکی و همکاران، ۱۳۹۹). توصیف و تبیین بافتار و مؤلفه‌های توسعه پایدار روستایی در شرایط اکنون و اینجا و دستیابی به سامان مناسب حکمروایی خوب و مردمی‌محور در پرتو اتخاذ چشم‌انداز متکی بر اجتماع و رویکرد شناختی اهمیتی کاربردی و وجودی دارد (عنبری، ۱۳۹۴). بازگشت شناختی به جامعه روستایی در پرتو بازتعریف امر اجتماعی و تمایزات جامعه‌شناختی مفاهیم زمان، مکان، طبیعت و فرهنگ در گستره‌ای از محل تا اجتماع، ظرفیت و توان تبیینی را ارتقا می‌بخشد است (عنبری، ۱۳۹۴؛ طالب و عنبری، ۱۴۰۲). دیگر مؤلفه مهم در تحلیل ابعاد موضوعی حکمروایی توسعه‌محور همانا خاستگاه کشاورزی و عمقی‌شدن کشت در جامعه روستایی ایران است (ابراهیم‌پور و پالوج، ۲۰۲۰). جامعه روستایی ایران به‌مثابه یکی از دو کانون مستقل کشت و زرع، از عصر نوسنگی وارد اولین مرحله از فرایند عمقی‌شدن کشت شده است (بازهارت، ۲۰۲۴). به این ترتیب کارکرد مثبت و پایدار کشاورزی دهقانی در تأمین غذا به‌ویژه در قاره‌های آسیا و اروپا نشان‌دهنده اهمیت و ضرورت همسازواری معیشتی و هم‌افزایی جامعه روستایی است. سازمان ملل متحد و سازمان جهانی خواروبار دهه اخیر را کشاورزی دهقانی نام‌گذاری

^۱. Identification of Role of Social Audit by Stakeholders as Accountability Tool in Good Governance

^۲. اولین تجربه میدانی در حوزه توسعه روستایی و مدیریت محلی از سال ۱۳۶۵ و مشخصاً در حوزه‌های عمران ناحیه‌ای و سامان‌های عشایری پیش آمد. برگزاری سلسله نشست‌های علمی عمران و توسعه روستایی در تابستان همان سال در دانشگاه تهران و اجرای پژوهش‌های میدانی به‌ویژه ارزیابی مشارکتی توسعه روستایی در جهاد سازندگی با همکاری استادان دانشگاه‌های تهران و خارج از کشور و تشکیل نشست مشورتی با مدیران و کارشناسان ملی و استانی، از نقاط عطف در فرایند تجربه، یادگیری و عمل بود. مقایسه در زمانی نتایج پژوهش پیمایشی و میدانی اخیر نشان‌دهنده ناهای گذار و تغییرات کیفی در جامعه روستایی و درس آموز است.

^۳. البته کارکرد حیاتی، تاریخی و هدف‌جویانه جامعه روستایی خوداتکایی و تأمین امنیت غذایی است. دو میلیون گندم‌کار در سال زراعی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بیش از ۱۲ میلیون تن گندم را به مراکز خرید تضمینی تحویل دادند. محصولات راهبردی و کاربری مانند برنج و سیب‌زمینی، زعفران، پسته، نوغان، صیفی و جالیزی به‌وسیله واحدهای روستایی و خانوادگی به عمل می‌آیند.

کرده‌اند. البته کارکردهای تاریخی و بهره‌ورانه جامعه روستایی فراتر از تولید محصولات کشاورزی است^۱ و ماهیتی فرهنگی و تمدنی یافته است. همچنین بافتار و پدیدوارگی کشاورزی دهقانی فراتر از هم شیوه تولید و هم شیوه معیشت جامعه روستایی و متناسب با ظرفیت‌های سازگاران در همسازی با تغییرات محیطی و بازار گوناگونی و استمرار داشته است. بازشناخت اندیشمندانه حکمروایی خوب جامعه روستایی در عصر جهانی‌سازی هنجاری و ازجاکندگی پایه‌های آرامش‌آفرین زیست جهانی، ضرورتی اجتماعی و انسانی است. صرف‌نظر از دوگانه‌نگاری سنتی و مدرن، روستایی و شهری، نظامی و صنعتی در منابع کلاسیک چنین مفروض بود که حکمروایی توسعه روستایی به رفاه خانوارها و جوامع روستایی می‌پردازد. با توجه به اینکه بیشتر فرودستان جهان در مناطق روستایی زندگی می‌کنند، تاب‌آوری فقر روستایی در کشورهای صنعتی و درحال توسعه سهم قابل‌توجهی از تخریب محیط‌زیست را به نحوی هوشمندانه کاهش می‌دهد. به این ترتیب سیاست‌های مؤثر روستایی همچنان موضوعی مهم است (والکویک، ۲۰۲۵؛ فیلیپس و همکاران، ۲۰۲۰). بازگشت به جامعه روستایی پس از بروز چالش‌های هویتی و بحران‌های محیطی، پدیداری جهانی به‌ویژه در جنوب شرق آسیا است. رویکرد هندوستان در مدیریت و پیشرفت نسبتاً پایدار جامعه روستایی در نیم قرن اخیر و برنامه موفق توسعه روستایی در ژاپن در چهار دهه و همچنین مدل مشهور به توسعه شرق آسیا نموده‌ها و مصادیق حکمروایی مناسب در شرایط متحول کنونی تلقی می‌شوند.^۲ همچنین اجرای برنامه‌های اقدام مشارکتی، محلی‌ترشدن شیوه مدیریت و هدایت، گسترش ترتیبات نهادی مشارکتی و مشورتی کردن سازوکارهای اجرایی در تعدیل تنش‌ها و هدایت امور اجتماع و شفافیت امور توسعه محلی، اقدام مهمی در فرایند بسط توسعه درون‌زا و حکمروایی مردم‌محور است (توره و همکاران، ۲۰۲۳).

سطح بالاتر عمقی‌شدن کشت، عملکرد در هکتار، امکان کارآفرینی، اختراعات و ابداعات، نوآوری‌ها در کشت پلاستیکی و گلخانه‌ای، توان زیاد سازگاری با تغییرات اقلیم و نوسانات بازار، هم‌راستایی فناوری به‌علت استفاده از فناوری و به‌ویژه ماشین‌آلات اجاره‌ای، امنیت وجودی و زیستی اعضا، پایین‌بودن هزینه‌های بالاسری، تلقی از کار به‌مثابه وظیفه دینی، تنوع محصول و خطرپذیری از مزیت‌های نظام دهقانی در ایران است (طالب، ۱۳۸۹؛ ازکیا، ۱۳۷۰؛ بازارپ، ۲۰۰۰؛ ول‌ویک، ۲۰۲۵؛ کوکر و کوریک، ۲۰۱۳؛ مک‌نیکال، ۲۰۲۵).

۲. مبانی نظری و پیشینه تحقیق

تاریخچه طولانی از سنت جامعه‌شناختی و اندیشه اقتصادی درمورد چگونگی پرداختن به توسعه روستایی وجود دارد. در بیست گذشته، زمینه توسعه روستایی بسیار تغییر کرده است. درعین‌حال، پیشرفت‌های نظری و تجربی عمده‌ای در رفتار خانوار، اقتصاد نهادی، رفتار جامعه و رشد منطقه‌ای درون‌زا حاصل شده است. این پیشرفت‌ها کمک می‌کند تا رویکردهای توسعه روستایی بازنگری و ابتکارات جدیدی آزمایش و تجربه شود.

^۱. پذیرش عملیاتی طرح سیصد کیسه سیمان یا الگوی توسعه ساموئل الدونگ در کره جنوبی و همچنین اجرای راهبرد «یک روستا، یک برنامه» و ایجاد تشکیلات متناسب و سراسری تحت راهبری نهاد نخست‌وزیری ژاپن و مشارکتی‌شدن توسعه روستایی، حکمروایی متناسب، توجه به منافع فعالان مولد، تشکیل گروه‌های خودهمیار، حسابداری اجتماعی طرح‌ها در فرایندهای تئوری‌یافتگی و تحقق مدل توسعه روستایی شرق آسیا و هم به‌لحاظ تکنیکی و روش‌شناختی و هم از ابعاد شناختی و محتوایی و در غنای نظری و مفهومی تئوری توسعه بومی کارکرد داشته‌اند. امروزه در کشوری مانند فرانسه نیز در پی ناکامی دولت در بهبود معیشت و بروز اعتراضات جمعی و میلیونی اقشار نیازمند از سال ۲۰۱۶ و تا اواخر سال ۲۰۱۷ ضرورت وجودی حکمروایی مردم‌پایه و خدمات‌دهی خوب به جوامع روستایی وفاقی عقلانی و تخصصی یافت.

^۲. Fundamental Uncertainty

نظریه‌های توسعه روستایی دیدگاه‌های اقتصادی مختلفی مانند اقتصاد کلاسیک، اقتصاد نئوکلاسیک، اقتصاد توسعه، اقتصاد کار و اقتصاد منطقه را دربرمی‌گیرد. چارچوب معیشت روستایی بر ساخت فعال راهبردهای خانوار در توسعه پایدار روستایی تأکید می‌ورزد و اهمیت سنت‌های تاریخی و فرایندهای چندسطحی در توسعه روستایی را برجسته می‌کند. علاوه بر این، تحلیل نظریه‌های توسعه اقتصادی از اواسط قرن گذشته تا امروز شامل نظریه‌هایی مانند نظریه صعود، نظریه رکود، نظریه رشد اقتصادی متوازن، نظریه‌های سنتی و درون‌زا، و نظریه توسعه روستایی متکی بر اجتماع جامعه است که محلیت را به ملیت هم متصل می‌کند. توسعه به مثابه جهانی‌شدن از طریق پیشرفت‌های فناورانه به درک و شکل‌دهی راهبردهای توسعه روستایی کمک می‌کند و بر تعامل پیچیده بین عوامل اقتصادی، اجتماعی و تاریخی در مناطق روستایی تأکید می‌ورزد (کاشار، ۲۰۱۶). تحلیل تاریخی نظریه‌پردازی توسعه روستایی نشان می‌دهد آموزه‌های جریان عمده توسعه، مدل‌های نشت از بالا و روشنفکری انتقادی جریان مسلط راهبری نوسازی روستایی در طول سه دهه و تا اوایل دهه ۱۹۸۰ بودند و پس از سی سال حاشیه‌ای‌شدن، امروزه نیز در تقویت رویکردهای محلی و احیای توسعه پایدار روستایی اهمیت شناختی یافته‌اند. پارادایم نوین توسعه روستایی باید چندبخشی و فرابخشی باشد، شامل سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و محلی باشد و توجه ویژه‌ای به حکمروایی، عاملیت و مدیریت محلی، زیرساخت مناسب، پیوندهای شهری-روستایی، بهبود دسترسی، الگوهای نقشی (جنسیت)، کفایت جمعیت‌شناختی، انگیزه‌های خودهمیار و پایداری داشته باشد (گاریه، ۲۰۱۶؛ زانگ و همکاران، ۲۰۲۳؛ عنبری، ۱۳۹۴؛ مک‌نیکال، ۲۰۲۵؛ عنبری و خاکساری، ۲۰۲۵؛ ول‌ویک، ۲۰۲۵). درواقع پیوستگی و روابط کارکردی بین جوامع شهری و روستایی در آسیا و اروپا ماهیتی هم‌افزا و هم‌بسته داشته و گسست کنونی یکی از پیامدهای الگوی انباشت ریگانیم-تاچریسم است (وایمر و رایدنر، ۲۰۲۵؛ رحیم و همکاران، ۲۰۱۴). مرور تاریخی از مناسبات کارکردی-ساختی حکمروایی خوب و توسعه جوامع محلی در اولین اندیشه‌های جامعه‌شناسی به‌منظور فهم روایت‌ها، ادبیات و الگوهای اخیر اهمیت دارد. قاعده‌نگری کارکردی و اخلاقی‌ای که دورکیم برای استمرار و پویایی نظم اجتماعی حیاتی می‌دانست، در قرن بیستم و در نظریات پارسونزی اهمیت بیشتری یافت. فهم مثالی وبری از پیشرفت، سرمایه‌داری، عبادت، اخلاق نیز در تبیین شهری‌شدن و گذار از تداخل‌ها و تمایزات کنشی الگوی مفهومی پذیرفته‌شده‌ای در نظریات خود مفهومی و کنش ارتباطی شد (فاکس و همکاران، ۲۰۰۵). در فرایند تحقق حکمروایی خوب بر تخصصی‌شدن امور، انتقال فناوری و اشاعه نوآوری، بر گسترش ترتیبات کارکردی دولت و تحقق توسعه مشارکتی تأکید شده است (مک‌نیکال، ۲۰۲۵). پایه این دیدگاه‌ها رشد نامتوازن است. مدرنیزاسیون یک نابرابری قابل‌توجه شهری و روستایی در سیاست و عمل ایجاد می‌کند. مناطق شهری و روستایی دارای تفاوت‌های اساسی هستند که موجب تشدید گسست روستاها نسبت به شهرها می‌شوند (طالب و عنبری، ۱۴۰۲). مسئله اساسی حکمرانی یافتن راهی برای پرکردن این شکاف و ایجاد مجدد وحدت شهری و روستایی است. مشارکت روستایی، سازمان‌دهی جمعی و حمایت دولت در مناطق روستایی سبب تعادل نسبی در کشور خواهد شد (دوشکوا و ایولیوا، ۲۰۲۴). همچنین احیای هم‌نوایی ملی مستلزم ایجاد همدلی بین مناطق شهری و روستایی، یعنی بین نخبگان شهری و کشاورزان است. نکته کلیدی، اصلاح ساختار حکمرانی روستایی و بازسامانی روابط متقابل بین روستاها، شهرستان‌ها و شهرها است. تأکید بر حق بهره‌برداری بلندمدت از زمین و انتقال مالکیت به زارعان و انجام اصلاحات ارضی رادیکال و کارکردی نیز پاسخی به قطبی‌شدن رشد و افزایش نابرابری‌ها بود (فیلیپس و همکاران، ۲۰۲۴). در ساحت معرفت‌شناختی و نظریات جامعه‌شناختی اعم از تطورگرایی، پوزیتیویسم منطقی، علیت‌گرایی کارکردی، رفتارگرایی نوین، پساساختارنگری، نئوپدیدارشناختی، ذوایق و سلايق، معناها و انگیزش‌ها و همچنین نظریات کم‌اطمینانی بنیانی^۱ (دوکاچ، ۲۰۱۱)، شوک فردا، دلهره

^۱. Voice and Accountability

امروز، بازاندیشی مخاطره‌آمیز، انرژی‌سوزی ناخودآگاه، خویشتن‌پذیری اخیر که در سایه مابعدجهان‌گرایی و ترتیبات نهادی جدید در تحلیل و تبیین پدیدارهای اجتماعی کاربرد یافته‌اند، تئوری «عقلانیت اجتماعی» در فرایند توسعه رهنمون‌کننده‌تر است (فاوارتو، ۲۰۰۴). درواقع رویکرد عقلانیت اجتماعی با تأکید بر مشارکت اثربخش در هر چهار ساحت فرهنگ ارتباطی، مردم روستا، عاملان سیاستی و فعالان مدنی ترجمان حکمروایی مطلوب به‌شمار می‌رود (لیندبرگ، ۲۰۲۳).

تعریف عملیاتی حکمروایی در شش سازه معتبر شامل حق اعتراض و پاسخگویی^۱ ثبات سیاسی و عدم خشونت^۲، بار مقررات و حاکمیت قانون^۳، مبارزه با فساد^۴ و اثربخشی دولت^۵ بیان شده است (بانک جهانی، ۲۰۲۵). بر این مبنا «حکمروایی خوب» مفهومی جدید و برآمده از اصول سرزمین‌گرایی، تنوع فرهنگی و پایداری است و از میانه دهه ۱۹۹۰ و در پی ناکامی‌ها و چالش‌های برآمده از کاربست آموزه‌های نوسازی متمرکز مورد توجه واقع شد (هوتر و شاه، ۲۰۰۵). تفاوت بین حکمروایی در سالی‌های اخیر با آنچه تحت عناوین حکومت‌داری ریشه در ایرانی و یونانی دارد، دارای ابعاد مفهومی و کارکردی است. حکمروایی خوب به‌مثابه مفهومی تاریخ‌مند و انضمامی^۶ از میانه دهه ۱۹۹۰ که وارد ادبیات توسعه شد^۷ تا سال‌های اخیر، تطورات نظری و تغییرات مفهومی و گذارگونه‌ای داشته و هر سال مردمی‌تر، محلی‌تر و انسانی‌تر شده است. تحول مفهومی و کارکردی پنج‌گانه در رویکرد حکمروایی خوب به راهکارهای انضمامی و تحقق‌پذیر مانند حکمروایی خوب با راهکار شفافیت، حکمروایی به معنای کسب رضایت حداکثری، حکمروایی خوب با اولویت‌دادن به ذی‌نفعان و حکمروایی خوب به‌مثابه حسابداری اجتماعی در برخی جوامع و کشورها تجربه شده است^۸. در مدل متأخر تحت عنوان «حکمرانی غیرمتمرکز و ارائه خدمات متناسب»^۹ به‌مثابه شیوه‌ای برای حکمرانی خوب که در کشور هندوستان عملیاتی

^۱. Political stability and Violence

^۲. Rule of law (regularity quality)

^۳. Corruption. (control corruption)

^۴. Governance Effectiveness

^۵. البته اندیشه‌های حکمروایی خوب ریشه در متون خسروانی و یونانی دارد. بافتار امپراتوری هخامنشی و ایده مدینه فاضله افلاطونی، دولت‌شهرهای ارسطویی و همچنین مدینه کامله فارابی، سیاست‌نامه نظام‌الملک در محورها و مؤلفه‌هایی مانند همت‌گماشتن به آبادانی، بسط عدالت، شور و مشورت تعاون و همکاری، توجه به رعایا، تظلم‌خواهی، احترام و تکریم اهل دانش و تأمین حقوق همه اقشار نشان‌دهنده غنای مفهومی و گستره تاریخی اصطلاح حکمروایی خوب است. ^۶. در این مقاله مفهوم حکمروایی خوب پدیداری فراتاریخی و مستقل از ساختار پارادایمی علمی و منتزع از واقعیت‌ها تلقی نشده است و بر انضمامی‌بودن و زیایی این مفهوم در بستر علمی و زمانی تأکید دارد که در پی ناکامی‌های ناشی از کاربست پارادایم رشد شتابان و هنجاری اهمیت یافت. به عبارتی یکی از علل تحقق‌نیافتگی اهداف توسعه و کاهش فقر به‌ویژه در جوامع درحال توسعه (علی‌رغم کمک‌های بلاعوض بین‌المللی) در طول سال‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۹۰ ناشی از ضعف و فساد عاملان و حاکمان ارزیابی شد. مکنامارا (مدیر وقت بانک جهانی توسعه) در گزارشی بیان کرد که ۴۰ درصد کمک‌ها هیچ‌وقت به دست «افراد هدف» (نیازمندان واقعی) نرسید و در شبکه‌ای از فساد و ناکارآمدی هدر شدند (گزارش‌های بانک جهانی).

^۷. درواقع نخستین توجه بانک جهانی به بحث کیفیت دولت و اهمیت حکمرانی، به سال انتشار گزارش حکمرانی و توسعه (۱۹۹۲) بازمی‌گردد. اما به شکل روشن، این گزارش سال ۱۹۹۷ بود که اثرات زیان‌بار فساد را بر اقتصاد شناسایی و تأکید کرد که مبارزه با فساد باید بخشی از هرگونه تلاش برای اصلاح حکمرانی باشد.

^۸. مشاهدات میدانی و ارزیابی مشارکتی در ایالت‌های اوتراپرادش، تامیل و برخی کشورهای جنوب‌شرق آسیا و همچنین نشست‌های سیرداپ و مرکز توسعه روستایی هندوستان در شهر حیدرآباد وچنای و چندین ناحیه روستایی و شهر دیگر است.

^۹. Decentralized Governance and Delivery of Services - Way to Good Governance

^{۱۰}. به‌نظر می‌رسد بحران نظری و مفهومی در پی یافته‌های نوین به‌ویژه کشفیات جیمز وب، نوروساینس و همچنین دو و چندسویه‌انگاری هنجارهای جهانی حتی در انگارش‌ها و مسلمانی مانند عقلانیت، غریزه، وفاق، تدبیر، حقانیت و انسانیت بازاندیشی را سیالیت و سرعت بخشیده‌اند. ازجاکندگی زمان و مکان، انتزاعی‌شدن امور، مجازی‌شدن زمان، مکان و دارایی، کم‌اعتمادی وجودی و تخصصی، سایه ترس گذشته و پرده ابهام آینده از نشانه‌های بحران پارادایمی در معنای توماس کوهن را به ذهن متبادر می‌کنند. تلاش در یافتن و پی‌افکندن نظریه و راهبردی کارآمد برای حکمروایی توسعه روستایی ضرورتی معرفتی است.

شده، هم مفاهیم و هم شیوه‌های تازه‌ای در حوزه کردارشناسی و حمایت اجتماعی گسترش و ژرفا یافته‌اند (اسلامیاتی و همکاران، ۲۰۲۶). هوتر کیفیت حکمروایی کشورها را در چهار محور مشارکت شهروندی، جهت‌گیری توسعه‌ای، مدیریت اقتصادی و توسعه اجتماعی سنجش و تحلیل کرده و دامنه تغییرات از بیشترین امتیاز در کشورهایی مانند کانادا، آلمان، هلند، سوئیس، بلژیک و فنلاند تا کمترین مقادیر رتبه‌ای در کشورهایی مانند سنگال، اوگاندا، سودان، زئیر و لیبیا به طرز معنی‌داری شدید است. براساس این نتیجه ترکیبی، کشورهایی مانند چین، اندونزی، هندوستان و پاکستان در چارک چهارم و کشورهایی مانند سنگاپور، مجارستان، مالزی و اسپانیا در چارک اول قرار می‌گیرند. در کشور ما نیز بعد توسعه اجتماعی حکمروایی خوب بر پایه شاخص‌های تحصیلات، بهداشت، تأمین اجتماعی و توجه به افشار آسیب‌پذیر برتر از سایر ابعاد گزارش شده است (هوتر و شاه، ۲۰۰۵).

مؤلفه‌های شش‌گانه دیدگاه حکمروایی خوب و تغییرات فرایندی و هنجاری از توانمندسازی به واگذاری قدرت، از کارکردگرایی به تأمین حقوق مردمی، از نوسازی استاندارد به رضایت جمعی و از عملکرد به پاسخگویی، امکان پایداری جامعه روستایی تحقق‌پذیرتر را تقویت می‌کنند. بافتار پایداری روستایی ریشه در فلسفه واحد و معنابخشی دارد که از عناصر درون‌مایه و مؤلفه‌های سامان‌بخش یعنی پایه‌های چهارگانه «واگذاری قدرت»، «تأمین حقوق عادلانه شهروندی (اعم از شهری و روستایی)»، «مدیریت متکی بر اجتماع» و «خوب خدمت‌دهی» مشتق می‌شود. پایداری ماهیتی مستقل و اثرگذار و ابعادی محیطی، جمعیتی، فرهنگی و معیشتی دارد (آقایاری، ۲۰۲۱؛ رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۱؛ عنبری و خاکساری، ۲۰۲۵) و از پیش‌شرط‌های تحقق توسعه متوازن است که بر ماندگاری و رفاه خانوارهای روستایی و پویایی جمعیتی مؤثر است (حجاریان و برقی، ۲۰۲۳). رکن‌الدین افتخاری در تحلیل رابطه بین حکمرانی خوب و پایداری جامعه روستایی استان مازندران به تحلیل اثرات مثبت و متقابل حکمرانی خوب محلی بر سه بعد پایداری محیطی، اجتماعی و اقتصادی پرداخته است (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین از طریق تحلیل تمایزات بین پایداری درون‌زا و بیرونی رابطه همبسته، معنی‌دار و همچنین نقش مثبت و تقویت‌بخش شوراها، مدیریت محلی و وفاق جمعی بر پایداری جامعه روستایی را تبیین کرده است (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۱). عنبری با رویکردی مسئله‌ای و چنان پایداری جامعه‌ای، عرصه‌های شش‌گانه پایداری روستایی یعنی پایداری جمعیتی (نقش گشتاوری و عاملیت فعال سرمایه انسانی)، اقتصادی (رفاه عمومی)، معیشتی (تأمین نیاز زیستی، آموزشی، بهداشتی و امنیت وجودی)، حاکمیتی (اقتداربخشی)، اجتماعی (رفع تبعیض و شایسته‌محوری)، فرهنگی و زیست‌محیطی (حفظ و بهبود منابع طبیعی و زیستی برای آیندگان) را کاویده است. او مؤلفه‌های تشخیص‌یافتگی، مشارکت ما با آن‌ها، سلامتی، عدالت، مشارکت، شادزیستی، کیفیت زندگی، تأمین سرزمینی، کاهش فقر، دسترسی به بازار و تاب‌آوری اولیه را بر پایداری اکتونی جامعه روستایی مرتبط و مؤثر دانسته و کارآمدی مفهومی رویکرد پایداری را به‌مثابه ترتیبات نهادی، برتر و پرتوان‌تر از رویکردهای متکی بر رفاه و مبتنی بر کیفیت و زیست‌محیطی تبیین کرده است (عنبری و خاکساری، ۲۰۲۵). عنبری نیز ماهیت پایداری را مفهومی چندلایه و پیچیده و چشم‌انداز نظری به حکمرانی را به‌مثابه بسط عدالت و برابری حداکثری می‌داند (عنبری، ۱۳۹۴). رضوانی بر کارکرد سرمایه‌گذاری سازگارانه، واقع‌گرایی بودجه‌ای، تکمیل‌نگری محلی (بین شهر و روستا) بازتوزیع فضایی در حکمروایی به‌منظور تحقق پایداری جامعه روستایی تأکید دارد (رضوانی، ۱۴۰۰). رابطه مثبت بین پایداری جامعه روستایی و کفایت جمعیتی، سرمایه‌گذاری متناسب (آقایاری و همکاران، ۳۰۲۱) نشان می‌دهد جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی پایداری اثرگذارتر و مهم‌تر از ابعاد محیطی و طبیعی کارکرد دارند (شفیعی و همکاران، ۱۴۰۴). افزایش نسبت روستاهای ناپایدار و کمتر پایدار در طول سه دهه اخیر در استان‌های قم (قره‌گوزلو و همکاران، ۱۳۹۹) و ایلام (کرمشاهی و همکاران، ۱۴۰۵) نشان می‌دهد هم توسعه روستایی و هم سرمایه‌گذاری در جهت پیشرفت کشاورزی مورد غفلت و بی‌توجهی واقع شده‌اند. روابط چندلایه بین عوامل آگاهی و آموزش‌های مجازی در راستای اشتغال‌آفرینی نیز با سطح پایداری جامعه روستایی مثبت و معنی‌دار است (آقاجانی و همکاران، ۲۰۲۳). امکان

افزایش فرصت‌های شغلی برای زنان روستایی و سرانه پایین‌تر ایجاد اشتغال در جامعه روستایی و کشاورزی نیز بر بازتحول در شیوه حکمرانی و افزایش آستانه‌های جمعیت‌پذیری جوامع روستایی در راستای تحقق راهبرد بازسامانی پایدار جامعه روستایی و سرزمین اثرات معنی‌داری دارند (بابایی و همکاران، ۱۴۰۳). گذار از حکمرانی سیاسی و ابزاری (تلقی از روستا به عنوان بانک رأی) به حکمروایی توسعه‌محور و بازتعریف عملیاتی پایداری جامعه روستا به مثابه امر اجتماعی (راهبردی توأم با اجتناب‌ناپذیری کارکردی که استمرار و پویایی آن ضرورتی حیاتی برای کل اجتماع است) در پرتو این گستره نظری تحقق‌پذیر است. در این چارچوب، مفاهیم و مؤلفه‌های حکمروایی و پایداری توسعه روستایی با استفاده از شاخص‌ها و مقیاس‌های چندبعدی اندازه‌گیری و تحلیل می‌شوند. فرضیات پژوهش عبارت‌اند از: کیفیت حکمروایی خوب عامل پایداری توسعه روستایی است؛ پایداری جامعه روستایی فراتر از ظرفیت سازگاری آغازین مؤلفه‌ای پیچیده، ترکیبی و چندبعدی است؛ تنوع و گوناگونی جامعه روستایی مورد بررسی ماهیتی فرامحیطی و معیشتی و نوپدیدار دارد؛ قطبی‌شدن جمعیت در پرتو حکمروایی مناسب و متناسب به تعادل نوینی انتظام (نظم تمایلی) گرایش دارد و حکمروایی متکی بر توسعه کشاورزی با پایداری جامعه روستایی همبسته است.

۳. روش پژوهش

روش تحقیق پیمایشی و مشارکتی، و رویه گردآوری اطلاعات مصاحبه و مشاهده میدانی است. اطلاعات کمی انبوهی از مراکز بهداشتی و درمانی و مرکز آمار برای بررسی‌های تأییدی و تفضیلی گردآوری شد و با انجام پیمایش و ارزیابی مشارکتی میدانی، پایایی و روایی به‌دست آمد.

جامعه آماری شامل روستاهای بخش فیروزآباد از توابع شهرستان سلسله در استان لرستان است. مرکز بخش شهر فیروزآباد جمعیتی حدود چهار هزار نفر دارد و از دو دهستان فیروزآباد و قلائی تشکیل شده است. دهستان فیروزآباد، هم روستاهای بیشتری دارد و هم به لحاظ جمعیتی بزرگ‌تر است. در مقابل، قلائی ناحیه‌ای تاریخی و باستانی است. در سال ۱۴۰۴ جمعیت بخش ۱۸،۳۲۶ نفر برآورد شد. براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، جمعیت دهستان قلائی ۲۶۷۱ نفر بود که ۱۳۵۷ نفر مرد و ۱۳۲۰ نفر زن بودند. این دهستان دارای ۶۸۴ خانوار است. براساس برآوردهای جمعیتی و به‌ویژه تحلیل روندی و مراکز بهداشت، رشد مطلق جمعیت منفی است. شغل غالب مردم زراعت، باغبانی و دامداری است. جمعیت حاضر (دوفاکتو) در فصول بهار و تابستان افزایش و در فصول زمستان و پاییز به علت اسکان در شهرهای الشتر، فیروزآباد و خرم‌آباد کاهش می‌یابد.

دهستان قلائی از مناطق تاریخی و باستانی کشور است. براساس یافته‌های باستان‌شناسی و مشاهدات میدانی روستاهای شینه، بیژنوند، داربید، شایله، عدل آباد، چم‌شاهی، چشمه طلا و به‌ویژه ناحیه شاه‌نشین، سکونتگاه‌های هزاران ساله بشری هستند و زیستگاه‌های طبیعی و بی‌نظیر کل و بز و همچنین درختان بلوط انبوه و بیش از ده هزار گونه گیاهی و جانوری است.

آثار و بقایای شهر تاریخی شینه در مرکزیت روستاهای قلائی حکایت‌گر دوره‌های شکوه و رشد تمدنی این ناحیه نزدیک به رود کشکان است. سرسبزی و انبوه درختان بلوط در سینه سفیدکوه مزیت کم‌نظیری به‌شمار می‌رود.

مشاهده و حضور هدفمند در بیش از سی روستای این بخش و مصاحبه با صدها نفر و گوش‌دادن به اظهارات مردمی مهم‌ترین منبع اکتشافی پژوهش شد. در برخی نشست‌های گروهی با ساکنان روستای داربید، زنگیوند و شینه به روش گلوله‌برفی و ارزیابی مشارکتی، امکان مفهوم‌پردازی و مقوله‌بندی و زمینه پیمایش فراهم آمد^۱.

۱. فایل نهایی داده‌ها پس از ادغام‌شدن اطلاعات هر آبادی با داده‌های خانوار بازتعریف و برای داده‌آمایی و تحلیل واریانس وارد مدل‌های چندبعدی آنالیز شد.

مطالعات میدانی نگارنده و مصاحبه‌های هدفمند با اعضای شوراهای دهیارها، مردان و زنان ساکن در روستاها در فرایند انجام پژوهش‌های مشارکتی و پیمایشی به‌منظور تحلیل حکمرانی متناسب با توسعه روستایی بخشی از روش‌شناسی تحقیق است. در ساحت روش‌شناختی، روش‌های آماری و پیمایشی در صورت ایجاد وضعیت بروز اعتماد حرفه‌ای و همدلی قرین موفقیت هستند؛ زیرا این دهستان به علل شرایط ویژه از دیرباز هم محل تاخت‌وتاز و درگیری‌های خونین شده و هم معبری برای گریز یاغیان و قطاع طریق بوده است. به‌موازات بی‌اعتمادی وجودی و تلقی منفی از غریبه و بیگانه به‌لحاظ مهمان‌نوازی، انسجام خویشاوندی، سازگاری درون‌جمعی، پویایی گروهی، همیآوری و دیگر یاری‌زبانزد و ممتاز هستند.

برای تعیین حجم نمونه مناسب و دستیابی به سطح مطلوبی از کفایت نمونه‌ای با پذیرش فاصله اطمینان، تعداد نمونه با امکان تعمیم ۹۵ درصد ۱۷۴ واحد به‌دست آمد.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right]}$$

انتخاب حجم نمونه بر مبنای قضیه حد مرکزی و نرمال شدن توزیع کمیت‌های اصلی نیز معنی‌دار است. در فرایند آماده‌کردن اطلاعات، داده‌پردازی اصلاح آماری با پذیرش انحراف استاندارد و هم‌جهت‌کردن طیف‌ها انجام شد و در تحلیل اعتبار سازه‌ای و روایی از تکنیک‌های تأییدی و به‌منظور سنجش پایایی از ضرایب ثبات استفاده شد. ضرایب آلفای کرونباخ، همبستگی چندگانه، معیار همسازي درونی معادل ۰/۸۴ درصد و واریانس مشترک یا ضریب تعیین نیز ۰/۷۰۵۶ به‌دست آمد. یعنی واریانس مشترک بین معرف‌ها و هفت سنجۀ اندازه‌گیری سطح پایداری توسعه روستایی و حکمروایی خوب کفایت و مطلوبیت دارد.

جدول ۱. تحلیل پایایی و اعتماد مؤلفه‌های اندازه‌گیری حکمروایی توسعه‌محور توسعه روستایی

مؤلفه‌های پایداری روستایی	شاخص‌ها و مقیاس‌های اندازه‌گیری	ضریب آلفا
حکمروایی خوب	شفافیت امور، پیگیری مطالبات، تأمین خواسته‌ها، رعایت قوانین و مقررات، عدالت و توزیع عادلانه، مشارکت‌دادن در امور، رضایت از عملکرد	۰/۸۶
پایداری نهادی و مشارکتی	کارایی تشکلهای اقتصادی (تعاونی‌ها)، سمن‌ها، شوراهای روستا، مشارکت فعال در تصمیم‌گیری، مشارکت عمومی و جمعی، مشارکت در منافع	۰/۷۸
پایداری محیطی و اکولوژیکی	سطح بهبود بهداشت محیط، بهسازی روستایی، بهبود منابع سرزمینی، عملیات آبخیزداری	۰/۸۹
پایداری معیشتی و اقتصادی	بهبود کسب‌وکار، توان‌سازی با تغییرات اقلیمی و بازار، بسط عدالت اجتماعی	۰/۷۲
سطح عمقی‌شدن کشت	کاهش دوره آیش، افزایش سطح زیرکشت، رشد اراضی آبی، تناوب کشت، رعایت الگوی بهینه کشت، میزان کشت تجاری	۰/۹۶
پایداری اجتماعی و شبکه‌ای	سازگاری گروهی، انسجام خویشاوندی و همبستگی بین مردم، مدیریت آسیب‌های اجتماعی	۰/۷۷
پایداری کالبدی و عمرانی	وضع‌نوسازی مسکن مدرن، افزایش دسترسی‌ها، سطح بهبود خدمات رفاهی، آموزشی، بهداشتی و ورزشی، سازه‌های فعال عمرانی و زیرساختی (۲۳ مورد)، کاهش خطرپذیری محیطی (سیل، رانش و شیب)	۰/۸۹
پایداری خانوادگی و فردی	مهارت‌افزایی، خودتربختی، دانش‌افزایی، آگاهی‌بخشی، شایسته‌سالاری، شفافیت امور، تبعیض و ناروایی، توسعه منابع انسانی، اعتماد سنتی و حرفه‌ای	۰/۸۷

همان گونه که در جدول ۱ ملاحظه می شود، مؤلفه ها و معرف ها بر پایه اطلاعات گردآوری شده و مشاهده و مصاحبه، هم در سطح خانوار و هم روستا اندازه گیری و در چارچوب تحلیل تأییدی سامان یافته اند.

از فنون آماری کمی و پیشرفته برای اصلاح داده ها و حذف یا جایگزینی و شبیه سازی استفاده شد. شاخص سازی، مقیاس بندی، خوشه یابی و تحلیل های مؤلفه و ذخیره خروجی ها به مثابه متغیر نیز از طریق فنون پیشرفته آماری صورت گرفت. سنجش ضرایب پایایی و انجام هم زمان اصلاحات برای دستیابی به ضرایب مقیاسی مطلوب و آنالیزهای متعدد برداری و درختی تا تحقق اعتبار سازه ای در چندین مدل اجرا شد. در تحلیل نهایی داده ها، هم از آماره های پارامتری و ناپارامتری و هم از سنجه های چندگانه کرونباخ، کوکران، ویلکاکسون و تحلیل های رگرسیون و عملی استفاده شد.

۴. تجزیه و تحلیل داده ها

در تحلیل داده ها از فنون آماری کمی و پیشرفته برای اصلاح داده ها و حذف یا جایگزینی و شبیه سازی استفاده شد. همچنین شاخص سازی، مقیاس بندی، خوشه یابی و تحلیل های مؤلفه و ذخیره خروجی ها به مثابه متغیر از طریق فنون پیشرفته آماری صورت گرفت. سنجش ضرایب پایایی و انجام هم زمان اصلاحات برای دستیابی به ضرایب مقیاسی مطلوب و آنالیزهای متعدد برداری و درختی تا تحقق اعتبار سازه ای از مراحل گسترده تحقیق بود. در تحلیل نهایی داده ها از آماره های پارامتری و ناپارامتری و نیز از سنجه های چندگانه کرونباخ، کوکران، ویلکاکسون و تحلیل های رگرسیون خطی و غیرخطی استفاده شد. دو پرسشنامه در سطح روستا و خانوار مبنای طراحی پیش آزمون و عملیات میدانی و گردآوری اطلاعات شدند.

جدول ۲. توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سن

طبقات سنی	Xi	فراوانی	فراوانی درصدی	درصد خالص	درصد خالص تراکمی
تا ۱۹ سال	۱۵	۱۱	۶	۷	۷
۲۰ تا ۲۹	۲۵	۱۸	۱۰	۱۱	۱۸
۳۰ تا ۳۹	۳۵	۳۸	۲۲	۲۳	۴۱
۴۰ تا ۴۹	۴۵	۴۷	۲۷	۲۸	۶۹
۵۰ تا ۵۹	۵۵	۴۲	۲۴	۲۵	۹۴
۶۰+	۷۰	۱۲	۷	۷	۱۰۰
نامشخص	—	۷	۴	—	—
جمع	—	۱۷۴	۱۰۰	۱۰۰	—

همان گونه که در جدول ۱ ملاحظه می شود، در این پژوهش واحد مشاهده در سطح خرد خانوار و در سطح کلان آبادی است و داده ها در سطح خانوار توزیع شده اند.^۱ بیش از ۷۵ درصد پاسخگویان در گروه سنی سی تا پنجاه سالگی واقع شده اند. ۶۴ درصد پاسخگویان سرپرست خانوار، ۲۹ درصد همسر و ۷ درصد فرزندان و سایر خویشان بوده اند. در این ایام از سال به علت مهاجرت فصلی، نیروی کار به سایر مناطق می روند، ولی در سال جاری به علت کشت کاربر، سرپرستان بیشتری حضور داشتند. بیش از ۹۰ درصد زنان و ۹۵ درصد مردان پاسخگو دارای حداقل سواد خواندن و نوشتن هستند و در مقایسه با سی سال قبل، جمعیت افراد دارای تحصیلات

^۱. Kaiser - Meyer - Olkin measure of sampling Adequacy

دیپلم و دانشگاهی رشد نمایی داشته است. البته هرچند آگاهی و سواد افزایش معنی داری داشته، افراد هنوز هم در بیان مسائل و مشکلات در سطح روستا و خانوار محدودیت دارند. این وضعیت در نشست های مشارکتی نمایان تر می شود. در بیش از ۶۰ درصد نمونه های مورد بررسی، بیشتر از ۷۰ درصد از درآمد و عایدی صرف تأمین اقلام خوراکی و معیشتی مربوط می شود. رضایت خاطر ۴۰ درصد از وضع عایدی و درآمدی در پی کشت محصول کاربر و فروش در بازار همبستگی مثبت و معنی داری با سایر ابعاد رضایت به ویژه رضایت از عملکرد دولت دارد.

تحلیل مقدار واریانس و دامنه تغییرات سازه های عمرانی مانند دسترسی به جاده آسفalte، آب، برق، خانه بهداشت و مدرسه در روستاهای مورد بررسی امکان آنالیزهای تفصیلی را نمی دهند؛ برای نمونه فقط دو روستا فاقد نعمت روشنایی و برق هستند و حتی کفایت نمونه ای و صلاحیت داده ها برای وارد شدن به مدل های شمایی و کاربرد مدل های رگرسیون لاجیت و پروبیت و همچنین روش های باینری با محدودیت های اساسی و معنادار روبه رو شد. ساده ترین توزیع الگوریتم های آماره کای اسکوتر نیز بیش از بیست درصد کمتر از مورد انتظار شد. در چنین وضعیتی محقق به ناچار ادغام مقوله ها و تقلیل تفاوت ها را برمیگزیند. در شرایط متحول کنونی و برخلاف نیم قرن پیش، شاخص های عمرانی و زیرساختی و همچنین دسترسی به امکاناتی مانند برق، راه، آب و خانه بهداشت معرف پایایی و اعتبار تجربی تفاوت های سطح توسعه یافتگی روستایی تلقی نمی شوند؛ زیرا حتی در کشورهای درحال توسعه مانند هندوستان و عراق نیز چنین امکاناتی عمومیت یافته اند. بیش از ۸۰ درصد آبادی ها به آب آشامیدنی سالم، روشنایی برق، مدرسه، خانه بهداشت، جاده و نفت دسترسی دارند. در دهه های ۱۳۵۰ و قبل از آن، بسیاری از مردم در روستاهایی مانند شایله و بیژنوند در اثر بیماری های ساده ای مانند پنومونی فوت می کردند و هزار نفر به علت ساده ای مانند عفونت و ترکیبگی آپاندیسیت تن به مرگ می سپردند. هرچه فاصله بیشتر و راه صعب العبورتر بود، امید زندگی نیز کمتر بود. تعداد امکانات زیرساختی و عمرانی در آبادی های جلگه ای و دشتی بیشتر از آبادی های کوهستانی و کوهپایه ای بود. تفاوت بین سطح برخورداری دهات مورد بررسی از امکانات عمرانی و زیرساختی برحسب وضعیت آب و هوا نیز در سطح ۰/۹۹۹ معنی دار بود؛ یعنی آبادی های نواحی معتدل در مقایسه با آبادی های گرم یا سرد از امکانات بیشتری برخوردار بودند.

در مدل های نهایی نیز رگرسیون قدم به قدم و عمومیت یافته مناسب و کارآمدتر ارزیابی و مبنای فراروایت ها و پیش بینی ها شدند. پس از اجرا و پذیرش صلاحیت کفایت نمونه ای، ضرایب پایایی، هویت داشتن بردارهای تمرکز یافته خطی و روندهای غیرخطی وارد مرحله تحلیل شدند.

۵. تحلیل عاملی به روش برداری و تجربه مؤلفه اصلی

در این پژوهش از مدل های متعدد تحلیل عاملی و خوشه ای استفاده شد. ورود به آنالیز عامل ها معیارهای مناسب بودن داده ها برای تحلیل عاملی است. سنجها کفایت نمونه ای را در سطح ۹۹ درصد تأیید کردند. در این مدل، دترمینان معادل ۰/۰۰۴ بود و بر این مبنا داده ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند. همچنین مقدار معیار برای تشخیص مناسب بودن نمونه در جهت تحلیل عاملی^۱ ۸۵۹ هزار بود. آزمون بارتلت در این مدل مانند کای اسکوتر محاسبه شده با درجه آزادی ۲۸ در سطح ۰/۹۹۹ اطمینان، تفاوت معنی داری را نشان می دهد؛ بنابراین با ۰/۹۹۹ اطمینان می توان ادعا کرد که ماتریس داده ها برای تحلیل عاملی مناسب است. علاوه بر معیارهای فوق،

^۱. Measure of Sampling Adequacy

صلاحیت هریک از مصرف‌ها برای ورود به مدل تحلیل‌عاملی با استفاده از سنجۀ MSA^۱ بررسی شد^۲ و نشان داد معرف‌ها از صلاحیت ورود به مدل تحلیل‌عاملی در سطح مطلوب و بسیار مناسب، برخوردار هستند.

جدول ۳. مقدار واریانس تبیین‌شده توسط معرف‌ها

مؤلفه‌ها	مقادیر ویژه*			مجموع مجذور بارهای عاملی**		
	کل	درصد	درصد تراکمی	مقدار	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۳/۹۰۶	۵۵/۸۰۱	۵۵/۸۰۱	۶/۸۸۲	۸۵/۲۳۴	۸۵/۲۳۴
۲	۲/۸۹۴	۲۹/۴۲۳	۸۵/۲۳۴	۳/۹۰۶	۵۵/۸۰۱	۵۵/۸۰۱
۳	۰/۹۷	۱۱/۲۵	۹۶/۴۷۴			
۴	۰/۲۲	۳/۸۷۵	۹۹/۵۲۵			
۵	۰/۰۰۰۲۱۰	۲/۶۲۵	۱۰۰			
۶	۰/۰۰۰۱۰	۱/۲۵	۱۰۰			
۷	۰/۰۰۰۰۸۵	۱/۰۶	۱۰۰			
۸	۰/۰۰۰۰۰۴۷	۰/۶	۱۰۰			

از مجموع متغیرها و معرف‌های مقیاسی، دو عامل دارای مقدار ویژه بالای یک و درواقع بیشترین واریانس هستند. این دو عامل اساسی که مجموع مجذورهای بارهای عاملی آن یا مقدار ویژه آن ۶/۸ است، ۸۵ درصد واریانس کل را تبیین می‌کنند. براساس بارهای عاملی استانداردشده و ضرایب همبستگی بین معرف‌ها و عامل‌ها، عامل اول «حکمروایی خوب» و عامل دوم «پایداری توسعه» نام‌گذاری شد.

در مدل‌های نهایی رگرسیون قدم‌به‌قدم و عمومیت‌یافته و دو مدل غیرخطی مناسب و کارآمدتر ارزیابی و مبنای فراروایت‌ها و پیش‌بینی‌ها شدند. پس از اجرا و پذیرش صلاحیت کفایت نمونه‌ای، ضرایب پایایی، هویت‌داشتن بردارهای تمرکز یافته خطی و روندهای غیرخطی، نتایج استخراج شد.

جدول ۴. توزیع فراوانی برحسب نمرۀ استانداردشده ضریب عاملی حکمروایی توسعه‌محور

مقولات	نمرۀ استانداردشده ضریب عاملی حکمروایی توسعه‌محور	جمع
روستاهای نسبتاً پایدار	۹۰	۲۹
روستاهای در حال گذار به نوسازی	۷۰	۲۳
روستاهای ناپایدار	۵۰	۱۴
روستاهای موسمی	۳۰	۱۱
جمع	-	۷۷

^۱ و همچنین نتایج که در قطر اصلی ماتریس همبستگی Anti-image نمایان می‌شود و تحلیل اشتراکات نیز کفایت داده را در سطح قضاوت مطلوب نشان دادند.

* Initial Eigenvalues

** Sum of Squared Loading

مقادیر عاملی استانداردشده در جدول ۴ نشان می‌دهد هم از بعد توسعه‌ای و هم شیوه حکمرانی تفاوت معنی‌داری بین روستاها وجود دارد.

جدول ۵. توزیع روستاهای بخش فیروزآباد برحسب سطح توسعه‌یافتگی و پایداری

مؤلفه	روستاهای پایدار	روستاهای گذار	روستاهای کمتر پایدار	روستاهای ناپایدار
شاخص کل پایداری توسعه‌ای	تملیه، سراب شیخ عالی، زنگیوند، عدل آباد، تیمور سوری، سیل هاییل، زیریان، شاه‌نشین، پیرمحمد شاه، درویش آباد، ده آقا، کهریز، هریاغ، خیاط، آب باریک	داربید، چم شاهی علیا، لشگری، کرکر، چم تگلّه، تیمور سوری سفلی، بهارآباد، داربید علی مرادخان، شیلات، رومشته، شینه بالا	داربید سفلی، داربید وسطی، وناب، بردیل، شایله، لعل آباد، علی‌آباد، جعفرآباد، ورنمه، شینه پایین، چشمه طلا،	تک تکه، چم قبرستان، چال سوز، تودار، سی سیل، چم گرگلی، قنبر علی، سراب گرگه، چم سرخه،

همان‌گونه که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، وضعیت پایداری روستایی فقط تابع عوامل طبیعی و اقلیمی نیست و برحسب درجه پایداری و گستره ماندگاری متفاوت است. این گونه‌شناسی از آن جهت نیز حائز اهمیت است که چنانچه نهضت بازسامانی روستایی کشور با الهام از و تکیه بر چنین الگویی پیگیری شود، امکان تحقق توسعه متوازن و پرهیز از دوباره‌کاری، ندانم‌کاری، امور غیرضروری و تشتت و تداخل فعالیت‌ها به حداقل می‌رسد.^۱

۶. یافته‌ها

به‌منظور آزمون اینکه کیفیت حکمروایی خوب عاملیت پایداری توسعه روستایی است، پایداری جامعه روستایی فراتر از ظرفیت سازگاری آغازین مؤلفه‌ای پیچیده، ترکیبی و چندبعدی است، قطبی‌شدن جمعیت در پرتو حکمروایی مناسب و متناسب به تعادل نوینی انتظام (نظم تمایلی) گرایش دارد، حکمروایی متکی بر توسعه کشاورزی با پایداری جامعه روستایی همبسته است. از فنون ترکیبی و چندمتغیری عاملی و رکسیون استفاده شد و در آخر، یافته‌ها بر پایه عملیات آماری زیر سامان یافت.

جدول ۶. توزیع روستاها برحسب مقادیر استانداردشده تجزیه به عامل اصلی

مقوله‌ها	نمره استانداردشده عاملی توسعه	دهستان قلائی	دهستان فیروزآباد	جمع
پایدار	۹۰	۹	۲۰	۲۹
گذار	۷۰	۵	۱۸	۲۳
ناپایدار	۵۰	۶	۸	۱۴
عقب‌افتاده	۳۰	۸	۳	۱۱
جمع	-	۲۸	۴۹	۷۷

^۱. تحلیل ابعاد قومی، فرهنگی و سیاسی علل و دلایل ساختن دبیرستان معظم شبانه‌روزی در سراب همیان کوه‌دشت لرستان و احداث مدرسه راهنمایی شبانه‌روزی در شهرک همیان در فاصله اندکی از سراب، متغیرهای الگویی نوپارسونزی را تداعی می‌کند؛ نمادی از دوگانگی‌انگاری و خاص‌گرایی که ریشه عقب‌افتادگی آبادی‌های همیون و ضرون است. غسالخانه‌ای هم در فیروزآباد هرگز به ثمر نشست و مشکلاتی نیز به‌وجود آورد؛ زیرا مردم هم نمی‌دانستند و هم بعد از آگاهی نخواستند از آن استفاده کنند. زمین غسالخانه غصبی بود و در حاشیه پرلجن روستا احداث شده بود.

در توزیع جدول ۵ ابتدا مقادیر استاندارد عاملیت توسعه پایدار روستایی به عنوان متغیر جدید در فایل داده‌ها ذخیره شد. آنگاه دامنه تغییرات نمرات بر پایه ۱۰۰ به روش مستقیم بازاستاندارد شدند. بر این مبنا درجه پایداری از ۹۰ یعنی بالاترین تا ۳۰ یعنی کمترین سطح متغیر بوده است. تفاوت بین دهستان‌ها برحسب سطح پایداری روستایی در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار است. این مهم نشان می‌دهد جوامع روستایی اعم از اینکه در مناطق کوهپایه‌ای و دشتی واقع شده باشند یا در نواحی بیلاقی قرار داشته باشند، در سال‌های اخیر و تحت تأثیر عوامل اجتماع مانند افزایش امنیت جانی و اموال، ارتباطی مانند نزدیکی به بازار و همچنین عوامل فرهنگی مانند پذیرش قومی، عوامل رفاهی مانند دسترسی به امکانات در لایه مورفولوژی و ریخت‌نمایی متفاوت شده‌اند و تابع مقدار آماره یومان ویتنی در سطح ۹۹ درصد تفاوت رتبه‌ای را نشان داد. پس می‌توان نتیجه گرفت که چهار عامل افزایش امنیت، رواداری قومی، دسترسی و ارتباطات بر ریخت‌شناسی تأثیرگذارند. پس فرضیه «ریخت‌شناسی جامعه روستایی مورد بررسی ماهیتی فرامحیطی، معیشتی و نوپیدار دارد» تأیید می‌شود.

جدول ۷. توزیع متقاطع مؤلفه‌های اجتماعی برحسب سنجه حکمروایی در دهستان‌های قلائی و فیروزآباد

شاخص‌های ترکیبی	حکمروایی کارا	حکمروایی خوب	حکمروایی گذار	حکمروایی مبهم
مؤلفه توسعه پایدار	۱۲۷	۱۰۰	۹۲	۷۵
سطح برخورداری رفاهی	۶۲	۵۲	۵۷	۶۲
شاخص توسعه انسانی	۳,۷۶	۲,۸	۲	۱,۶۴
پایداری معیشتی	۱۰۵	۹۷	۷۳	۵۲
پایداری زیست‌محیطی	۱۰۰	۷۳	۶۱	۵۴
خدمات مناسب	۲۹۷	۲۶۹	۲۵۳	۲۲۲

براساس مقادیر توابع آماره‌های تحلیل واریانس آنوا و کروسکال والیس، تفاوت بین مقوله‌های حکمروایی با مؤلفه‌های مستقل در سطح ۹۹ درصد است. همبستگی تفکیکی و نیمه‌تفکیکی بین حکمروایی کارآمد با پایداری توسعه روستایی در سطح ۰/۹۹۹ معنی‌دار است. بیشترین تفاوت واریانس بین شیوه حکمروایی با مؤلفه توسعه پایدار و خدمات‌رسانی مناسب در مقایسه با مؤلفه‌های سطح برخورداری رفاهی، پایداری محیطی-معیشتی و شاخص توسعه انسانی به‌دست آمد. همچنین یافته‌های جدول ۷ نشان می‌دهد حکمروایی با وجود هم‌تغییری‌ها به مثابه «عامل» مستقل بر عناصر توسعه پایدار و حمایت اجتماعی اثرگذار است. تأمین منابع آبی، کشت محصولات کاربر، همسازي با شرایط متغیر طبیعی و اقلیمی از طریق تنوع‌بخشی به منابع معیشتی و محصولات زراعی، باغی و دامی و همچنین استفاده از فناوری‌ها و صنایع، نوسازی مدارس و حفاظت از جنگل‌های بلوط همبستگی مثبت و معنی‌داری با عملکرد شوراها و پیگیری افراد ذی‌نفع محلی و همچنین اعتماد و حمایت مردم روستا از عاملیت‌ها دارد^۱.

از طرف دیگر، بر مبنای داده‌پردازی تحلیل چندبعدی می‌توان نتیجه گرفت علی‌رغم توسعه زیرساخت‌ها و بهبود دسترسی به امکانات آموزشی، رفاهی، ارتباطی، بهداشتی و گسترش خدمات حمایتی (از طریق نهادهایی مانند کمیته امداد، بهزیستی، خیریه‌ها و بنیاد برکت) فرایندهای پایداری جمعیت روستایی به‌ویژه در دهستان قلائی روندی قهقراپی داشته‌اند و روند شتابان مهاجرت فرستی در

^۱. تحلیل روندی سازوکار پایداری جمعیتی روستاهایی مانند داربید علیا و وسطی، زنگیوند، زشت، شایله و تملیه که حکمروایی فعال، نسبتاً کارآمد و منسجمی دارند، به شیوه‌ای تفصیلی و ژرف‌تر در راستای دستیابی به چشم‌انداز بدیل توسعه و پایداری روستا ضروری است.

سال ۱۳۸۵ حالتی نمایی یافته است. طی سی سال اخیر، بیش از نیمی از جمعیت روستاهای دهستان قلائی به شهرهای خرم‌آباد و نهاوند مهاجرت کرده‌اند. نکته مهم‌تر تفاوت واریانس میزان‌های مهاجرت در این روستاها است. پایداری جمعیت در برخی روستاها ریشه در گذشته تاریخی و فرهنگی دارد. تحلیل اینکه در چندین روستای کمابیش مشابه، روندها و حجم تحرک مکانی جمعیت در طول نیم قرن اخیر متفاوت شده است. همچنین تفاوت معنی‌دار و فراتر از فاصله مکانی بین مقصدهای مهاجری ماهیتی فرهنگی، زبانی، خویشاوندی و چندلایه دارد. کم‌پایداری جامعه روستایی در بیش از نیمی از آبادی‌های مورد پیمایش به‌ویژه در دهستان قلائی متفاوت با تقلیل به محدودیت منابع آب و خاک یا دیگر شرایط محیط طبیعی است؛ برای نمونه در روستای داربید وسطی و علیا که علی‌رغم محدودیت منابع سرزمینی و تأمین آب آشامیدنی از شعاع حدود بیست کیلومتری نسبت پایداری جمعیت به علل فرهنگی، حکمروایی کارا، سازگاری و وفاق جمعی به طرز معنی‌داری بیشتر بوده و هست. برخی نتایج با یافته‌های رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۰؛ ۱۳۹۱)، رضوانی (۱۴۰۰)، عنبری و خاکساری رنای (۱۴۰۳)، ازکیا (۲۰۲۰)، آقایی و همکاران (۱۴۰۰)، شفیعی و همکاران (۱۴۰۴)، حسینیان‌راد و همکاران (۱۴۰۲) همخوانی دارد.

فنون تحلیل، ترکیب داده‌های آماری با پیمایش میدانی در سطح روستا و خانوار و مفهوم‌پردازی حکمروایی و عوامل مؤثر و مرتبط متمایز است.

جدول ۸. رگرسیون تعمیم‌یافته عوامل مؤثر بر حکمروایی خوب فیروزآباد

متغیرهای مستقل	مقادیر کای اسکوتر والد	معنی‌داری	قضایات
خدمات عمرانی و زیرساختی	۸۶۹۳۹/۱۰۸	۰/۰۰۰۰۱	معنی‌دار
رشد کشاورزی و عوامل تولیدی	۶۳۷/۲۹۶۷۴	۰/۰۰۰۰۱	معنی‌دار
پایداری و سازگاری جمعیتی	۸۴۳۸/۳۱۵۶	۰/۰۰۰۰۱	معنی‌دار
پایداری حمایت توسعه‌ای	۸۵۳۸/۸۷۶۹۴۳	۰/۰۰۰۰۱	معنی‌دار
ارتباط فناوری و ابزاری	۱۶۳۵۶/۳۱۳۸۵۹۶	۰/۰۰۱۴	معنی‌دار
حمایتی و تسهیلاتی	۹۸۷/۹۳۳۵۸۳۶	۰/۰۰۱۷	معنی‌دار
عوامل زمینه‌ای	۴۳۲۱/۲۳۴۵۱	۰/۰۰۰۰۱	معنی‌دار

در بین مؤلفه‌های تعین‌بخش ریخت‌شناسی و تشخیص گونه‌های نوین جامعه روستایی، دو عامل که ۸۵ درصد مقادیر ویژه را تبیین کرده‌اند - یعنی حکمروایی مطلوب و پایداری توسعه - بیشترین واریانس مشترک و ضریب اشتراکات را در مدل‌های تحلیل تمایزات و خوشه‌یابی معنی‌دار کردند و هرگونه برنامه توسعه متناسب با این دو عامل، سطوح ریخت‌شناسی روستایی را بازنمایی و بازتعریف می‌کنند. در روستاهایی که ارزش مقیاسی این دو عامل بیشتر است، چندگانگی نوسازی مسکن و اجرای طرح هادی توسعه روستا سطوح ریخت‌شناسی را متحول ساخته‌اند.

در سال‌های اخیر، تفاوت سطح توسعه در مناطق روستایی دهستان قلائی و دهستان فیروزآباد برحسب پایداری جمعیتی و معیشتی، عمقی‌شدن کشت، تنوع معیشتی و شیوه حکمروایی معنادار است. در سال‌های اخیر، مؤلفه‌ها و عوامل توسعه پایدار، شاخص توسعه انسانی، کیفیت جمعیت، تحرک و پویایی و دسترسی به بازار به‌مراتب معنی‌داری بیشتر از شرایط محیط طبیعی، اقلیمی و معیشتی روستاهای مدرن را بازتعریف می‌کنند. در بین بیش از پنجاه روستای مورد مشاهده، پایداری و پویایی اجتماعی و جمعیتی در روستاهای با شاخص عمقی‌شدن کشت (سرمایه‌گذاری در واحد سطح، آبی‌کردن اراضی دیم، رشد کشت قراردادی، رعایت الگوی

کشت) همبستگی شدید و معنی دار دارد. حکمروایی خوب، عمقی شدن کشت و پایداری توسعه محور سه مؤلفه هم افزا در فرایند پایداری جامعه روستایی با توان تبیین کنندگی هفتاد درصدی هستند.

نتایج پژوهش با یافته مقیاس بندی سطح حکمروایی خوب کشورها همخوانی دارد (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰). از این منظر توان افزایی روستاییان به ویژه گروه های حاشیه ای و کم درآمد نظیر کشاورزان خرد، اجاره داران و برزگران مصداق عینی توسعه روستایی ذکر شده است و سازوکار آن واگذاری قدرت تصمیم سازی، تصمیم گیری و اجرا به همه آحاد روستایی به ویژه زنان و گروه های حاشیه ای می دانند. در این پارادایم، چرخه مزمن فقر از کم قدرتی سرچشمه می گیرد و در فرایندی محتوم و دردآور به تنگنای معیشتی، نارسایی در رشد جسمی و ذهنی، بیکاری و بیماری می افزاید (مک کی و همکاران، ۲۰۲۳). افزایش بهره وری و درآمد روستاییان، بسط عدالت اجتماعی و توزیع منابع و افزایش مداوم ظرفیت روستا در جهت تعادل با محیط زیست از دیگر اهداف توسعه روستایی ذکر شده است. این نتیجه با یافته های از کیا (۲۰۲۰)، رکن الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۰)، عنبری و خاکساری (۲۰۲۵)، مکنیکال (۲۰۲۵)، آلن بوزنیک (۲۰۲۵)، ژانک (۲۰۲۲)، رضوانی (۱۴۰۰)، شای (۲۰۲۲) و گاریه (۱۳۹۹) همسویی و هم معنایی دارد.

جدول ۹. مدل نهایی تجزیه و تحلیل چندمتغیری به روش رگرسیون گام به گام

Sig	t	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	متغیرها
		Beta	B	مدل قدم به قدم
۰/۰۰۰	۰/۳۷۶	=====	۲,۳۱۷	مقدار پایه در مدل یک
۰/۰۰۰	۷/۲۵۹	۰/۲۳۵۴	۰/۱۸۳۸	حکمروایی خوب در مدل یک
۰/۰۰۰	۸/۰۷۰	۰/۲۸۲	۰/۱۴۸	دسترسی به مراکز مبادله در مدل دو
۰/۰۰۰	۱۷/۸۲۲	۰/۳۲۵	۰/۲۱۵۴	حکمروایی خوب و دسترسی در مدل سه
۰/۰۰۰	۹/۹۳۲	۰/۲۴۱	۰/۳۱۳۶	عمقی شدن کشت و حکمروایی خوب در مدل چهار
۰/۰۰۰	۷/۰۶۷	۰/۲۲۹	۲/۱۹۶۰	کیفیت زندگی در مدل پنج
۰/۰۰۰	۲/۹۷۶	۰/۱۲۷	۳/۰۱۶۶	کیفیت زندگی و فاصله از مراکز مبادله در مدل شش
۰/۰۰۰	۷/۶۱۸	۰/۲۸۳	۴/۱۴۹	سنجه جمعیتی (اندازه و رشد) در مدل هفت
۰/۰۰۰	۷/۰۳۷	۰/۲۲۸	۰/۱۵۸	کیفیت زندگی و عمران روستا در مدل هشت
۰/۰۰۰	۲/۵۲۴	۰/۱۴۸	۰/۱۱۶	فاصله از مراکز مبادله و حکمروایی خوب در مدل نه
۰/۰۰۰	۰۲/۳۳۲	۰/۱۰۰۱	۰/۱۱۳	وضعیت اقتصادی خانوار در مدل ده

ضرایب استاندارد و مقداری و سطوح معنی داری حاصل از تحلیل روابط عاملی و رگرسیون گام به گام در جدول ۹ آمده است. همچنین تحلیل مسیر حداقل ده مدل ترکیبی به منظور دستیابی به شبکه روابط علی و چندمتغیره انجام گرفت. در این زمینه، محاسبات معادلات خطی هویت داشتن^۱ مدل های رگرسیون^۲ کفایت طراحی مدل شبکه ای را نشان داد. سطحی از پایداری روستایی مستقل از روابط علی و عاملی پیش بینی شده در معادلات رگرسیونی و به صورت تثبیت شده، معتبر و پایا در سطح ۹۹ درصد معنی داری است و اولین مؤلفه مؤثر بر پایداری در اولین مدل آنالیز حکمروایی خوب خدمت دهنده به دست آمد. عامل حکمروایی و مقادیر نسبی دسترسی به مراکز مبادله، درجه عمقی شدن کشت ضریب تأثیر خالص ۴۳۵ هزار بر پایداری روستایی با اطمینان ۹۹ درصدی دارند.

^۱. Identification

^۲. Regressive models

کیفیت زندگی، سنجۀ جمعیتی و وضعیت اقتصادی خانوار مستقل از اثرات بینابین و به حساب آمدن اشتراکات رابطۀ مثبت و معنی‌داری (با فرض ثابت نگاه‌داشتن اثر تعاملی و کنترل آماری) با پایداری روستایی دارند. کیفیت زندگی در سطح خانوار و عمران روستایی (شامل رشد تعداد سازه‌های فعال) در مدل اجراشده هشتم ۲۲۸ در هزار بر پایداری روستایی مؤثرند.^۱ در دهستان قلایی، ضریب تأثیر فاصله از مراکز مبادله بیشتر از اختلاف وضعیت طبیعی و اقلیمی در بین دو دهستان^۲ و معنی‌دار است. ضرایب همبستگی چندگانه و ضریب تعیین تعدیل‌شده به‌ترتیب ۸۲۴ و ۶۷۹ هزارم به‌دست آمد و براساس مقادیر آماره F در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار و تبیین‌کننده ۶۸ درصد کل واریانس پایداری روستایی است. هرچند این یافته‌ها منحصر به این پژوهش است، با نتایج و تحلیل‌های آقایی‌زاده و همکاران (۱۴۰۲)، عنبری و خاکساری (۲۰۲۵)، طالب و عنبری (۱۴۰۲)، شفیی و همکاران (۱۴۰۴)، بابایی و همکاران (۱۴۰۳)، رضوانی (۱۴۰۰)، گاریه (۱۳۹۹)، بارکا و همکاران (۲۰۱۳)، درمیکا و همکاران (۲۰۲۳)، زانگ و چن (۲۰۲۳)، دوشکوا و الیوا (۲۰۲۴)، کومار (۲۰۲۵)، توره (۲۰۲۱) و کوکار و همکاران (۲۰۱۶) هم‌راستا و هم‌روا است.

۷. بحث و نتیجه‌گیری

ایجاد نهاد حکمروایی توسعه‌محور روستایی متناسب با شرایط و وضعیت کنونی جامعۀ روستایی ضرورتی کارکردی است. همچنین گذار از حکمرانی دستوری و هنجاری به حکمروایی مردم‌محور کارکردهای تاریخی جامعۀ روستایی و نقش‌های تمدن‌آفرینی، کارآفرینی، امنیت غذایی، مولد، فعال و خلاق‌شدن را تقویت و به تعدیل چالش‌های قومی و فرهنگی و نزاع‌های محلی کمک می‌کند (شیخ طاهری و فیروزآبادی، ۱۴۰۳). در ۳۵ سال اخیر «حکمرانی روستایی» فارغ از کاربست الگوی نوسازی و قطبی‌محور رشد اقتصادی، ماهیتی انفعالی و اداری نیز داشته و یکی از پیامدهای آن سیر قهقرایی توسعه کشاورزی و ناپایداری اجتماع در بیش از نیمی از آبادی‌های کشور بوده است. بازگشت به جامعۀ روستایی و حمایت از کشاورزی دهقانی در سی سال اخیر حتی در کشورهای پیشرفته و صنعتی مانند ژاپن و فرانسه از طریق ایجاد نهاد فراگیری با عنوان «سامان توسعه اجتماعات محلی»^۳ به‌اختصار CDD و تحت عناوینی مانند OVOP^۴ تا اقصی نقاط روستایی گسترش یافته است.

هریک از چهار گونه که تحت عناوین روستاهای پایدار، گذار، ماهوری و موسمی تفسیر شدند، چشم‌انداز بدیل و الگوی متفاوتی برای توسعه دارند. گوناگونی و تنوع جامعۀ روستایی کشور فراتر از شرایط طبیعی و اقلیمی و براساس عامل‌های امنیتی، ارتباطی، حکمروایی و توسعه محلی تعریف می‌شود. حکمروایی مطلوب و متناسب با سازوکار ظهور و گسترش روستاهای باز و دشتی و همچنین ماهیت متفاوت روستاهای تپه‌ماهوری و کوهپایه‌ای زاگرس در پرتو پارادایم گزینه‌ای و براساس نوع‌شناسی نوپدید جامعۀ روستایی، کارا و اثربخش است. براساس یافته‌های پژوهش، استفاده از الگوها و تجارب کشورهایمانند برزیل، هندوستان، فرانسه و هلند نیز اثربخش و مثبت است. حکمروایی توسعه‌محور روستایی بر پایه ترکیب کارکردگرایی در سطح مرکزی با ملاحظات سرزمینی در سطح محلی در کشور برزیل الگوی موفق شده است (ناوارو و پدروسو، ۲۰۲۳). همچنین حمایت از گروه‌های خودهمیار و تلقی از

^۱. با توجه به اینکه هم ترتیب ورود متغیرها مقادیر تأثیر (ضرایب رگرسیونی همبستگی‌های نیمه‌تفکیکی) را متفاوت می‌کند و هم ممکن است وضعیت طبیعی و اقلیمی در دو دهستان متفاوت باشد و همچنین به‌منظور افزایش اعتبار و غنای محتوایی، مدل‌های متعددی اجرا شد.

^۲. هرچند هردو در کوهپایه‌های زاگرس واقع شده‌اند، هم آبادی‌های قلایی و هم دهستان فیروزآباد در منطقه ییلاقی قرار دارند؛ بنابراین در سطح خرد ناحیه ممکن است تفاوت‌هایی داشته باشند.

^۳. Community development department

^۴. One Village One Plan

حکمروایی به مثابه خدمات‌دهی خوب^۱ و متکی به حسابداری اجتماعی در کشور هندوستان کارکردهای به مراتب مطلوب‌تری در مقایسه با پروژه‌های شهری و توانمندسازی داشته است. پایداری جمعیت روستایی نیازمند بسط عدالت توزیعی و تحقق متعادل حقوق روستاییان است.^۲ بهبود زیرساخت‌ها و دسترسی‌ها در زمینه‌های آموزش، راه ارتباطی، آب آشامیدنی سالم، بهداشت فردی و محیطی، الکتریسیته و شغلی در تثبیت آستانه‌های جمعیتی و پایداری حدود بیست میلیون نفری مؤثرند. تجربه موفق فرانسه از سال ۲۰۱۷ تحقق پارادایم حمایت اجتماعی با پذیرش تنوع‌های فرهنگی (قومی، مذهبی، نژادی و حزبی) در کشور فرانسه (توره و همکاران، ۲۰۲۳)، تنوع قومی و زبانی در بخش فیروزآباد و در درون دهستان قلائی و بین لک‌زبان با لرزبانان و حتی تنوع لهجه‌ها نشان‌دهنده پایایی و بالندگی چهار خوشه فرهنگی (داربیدی، قلائی، باباعلی و کولیوندی) است. اشتراکات معنایی، سازگاری اجتماعی و انسجام درونی بیش از بین‌خوشه‌ای است.

ترکیب کارکردگرایی در سطح مرکزی با ملاحظات سرزمینی در سطح محلی در پرتو سازگاری اجتماعی و اشتراک کانون‌های توسعه روستایی و بر پایه مدیریت محلی استمرار و پویایی پایداری روستایی را در ۳۸ درصد روستاها امکان‌پذیر می‌کند. چنین رویکردی کشاورزی را شکوفا می‌کند (توره، ۲۰۲۱)؛ برای نمونه در روستای تملیه، افراد تحصیل کرده و متخصص که در سطوح عالی و ملی هم مشغول خدمت هستند، با توجه به جهت‌گیری کشاورزی پایدار در سطح ملی و نهادی‌شدن الگوی بهینه کشت با همکاری و تعامل مثبت با مدیران و نهادهای محلی، تشکیل گروه‌های خودهمیار، برگزاری کلاس‌های آموزشی، تشکیل تعاونی آبخیزداری، هم در جایگزینی کشت کلزا و هم در اجرای عملیات ارگانیکی و فیزیکی تغذیه آبخوان در ده‌ها هکتار عملکرد و کارآمدی نمایی داشته‌اند. همچنین پیگیری مستمر عضو شورا و معتمدان روستای داربید برای بازسازی مدرسه، فعال‌شدن خانه بهداشت و افزایش تولید از طریق عقد قرارداد با یک بنیاد ملی و پرداخت تسهیلات خوداشتغالی به همه متقاضیان در رشد دامداری‌های خرد روستا تا سطحی از عرضه به بازار کارکردی مثبت دارند. در بسیاری از روستاهای این منطقه، تمایل و امکان افزایش تا دو برابری دامداری وجود دارد.

تجربه کامیاب برزیل در تمرکززدایی، ناحیه‌بندی پایدار کشاورزی و حمایت از دهقانان و جامعه روستایی فرانسه در واگذاری بسیاری از امور به مردم محلی و الگوی موفق مدیریت بحران جلیقه‌زرها و پیشرفت متکی بر اجتماع، راهبرد راین‌لند در برنامه توسعه هلند و دانمارک و دستاوردهای شگرف و درس‌آموز چین و هندوستان در راستای پایداری جامعه روستایی و نهضت احیای روستا از طریق کاربست مدل‌های بومی و حسابداری اجتماعی، خودهمیاری، کارگاه‌های کوچک ویژه زنان^۳، راه‌اندازی بازارهای محلی هفتگی، ترویج کشت برتر، بازدهی‌های گروهی، آموزش تلویزیونی کشاورزان، کارگاه‌های ترویجی با تکیه بر حکمروایی خوب خدمات‌دهنده محلی (پنچایاتا) در اتحادیه اروپا مواردی است که می‌توان از آن‌ها نام برد که سبب تحقق راهبرد حمایت اجتماعی و گذار از ساختار ایستا و پرهزینه رفاه، تأمین اجتماعی و بهزیستی شده است. این نمونه‌ها ترکیب پویای کارکردگرایی و ملاحظات سرزمینی را تقویت

^۱. Decentralized Governance and Delivery of Services - Way to Good Governance

^۲. در همایش نخستین مسائل اجتماعی ایران که در چهاردهم و پانزدهم اسفند ۱۴۰۱ در وزارت کشور و با محوریت دانشگاه علامه طباطبائی، سازمان امور اجتماعی وزارت کشور و همکاری بیست نهاد علمی و اجرایی برگزار شد، مدیران عالی و مجری سامان‌دهی اجتماعی برنامه‌ای برای افزایش جمعیت روستایی ارائه کردند. برنامه با اجرای راهکارهای تشویقی برای بازگشت میلیون‌ها حاشیه‌گزين به روستا طی پنج سال و رشد نمایی نسبت روستائینی به ۳۵ تا ۴۰ درصد پیش‌بینی شده بود. اما آن‌گونه که برخی صاحب‌نظران بیان کردند، به‌علت نداشتن چشم‌انداز تئوریک و تقلیل‌گرایی شدید، احتمال تحقق‌یافتگی نداشت. مهم‌ترین و شاید تنها راهکار اعطای هزاران میلیارد تسهیلات به افراد متقاضی بود.

^۳. در ایالت تامیل هندوستان، ده‌ها کارگاه زنان خودهمیار در حوزه‌های تولید عروسک، خیاطی، پرورش قارچ، بسته‌بندی، خدماتی مانند تمیزکردن برنج رستوران‌ها، پخت غذا، آماده‌کردن سبزیجات، پرواربندی و زیورآلات مشاهده شد که اغلب در کشور ما تحقق‌پذیرند.

کرده و همچنین نوآوری‌های مدیریت ریسک سرمایه‌گذاری، شیوه‌های بازتوزیع عدالت‌محور درآمدها، شناسایی و گروه‌بندی جوامع هدف و کاهش شدید هدررفت منابع را در پی داشته است. لازمه بازگشت به نهضت احیای پایدار جامعه روستایی، درس‌گرفتن از گذشته و بهره‌گیری از تجارب جهانی و تحقق نهاد توسعه اجتماع متکی بر حکمروایی بومی و بر مبنای گونه‌شناسی و تئوری بدیل است. هرچند این یافته‌ها منحصر به این پژوهش است، با نتایج و تحلیل‌های آقای زاده و همکاران (۱۴۰۲)، عنبری و خاکساری (۲۰۲۵)، طالب و عنبری (۱۴۰۲)، شفیع و همکاران (۱۴۰۴)، بابایی و همکاران (۱۴۰۳)، آقاجانی و همکاران (۲۰۲۳)، حجاریان (۲۰۲۲)، هوتو و شاه (۲۰۰۵)، فیلیپس و همکاران (۲۰۲۰)، رضوانی (۱۴۰۰)، گاریه (۱۳۹۹)، بارکا و همکاران (۲۰۱۳)، درمیکا و همکاران (۲۰۲۳)، زانگ و چن (۲۰۲۳)، دوشکوا و الیوا (۲۰۲۴)، کومار (۲۰۲۵)، توره (۲۰۲۱)، کوکار و همکاران (۲۰۱۶) و اسلامیت و همکاران (۲۰۲۶) هم‌راستا و هم‌روا است.

نکته آخر اینکه تحقق حکمروایی توسعه‌محور پایداری جامعه روستایی را تضمین می‌کند و گسترش و ژرفا می‌بخشد. گذار از سیاست هنجاری و بخشی‌نگری که در پی حاشیه‌ای‌شدن جامعه روستایی در سه دهه اخیر به افزایش بحران‌های هویتی، تنش‌های اجتماعی و تعارض‌های سرزمینی منجر شده^۱ و برنامه توسعه شهری را به شدت مختل کرده است، در پرتو چشم‌انداز توسعه بدیل و مشارکتی و ایجاد نهادی فراگیر و فراتر از وزارتخانه با توان و کارآمدی تأمین حقوق جامعه روستایی قرین موفقیت خواهد بود.

مأخذ مقاله: این مقاله حاصل یک کار تحقیقی مستقل است.

سپاسگزاری: از عوامل علمی و اجرایی نشریه توسعه محلی (روستایی _ شهری) تشکر می‌کنم.

تعارض منافع: در این مقاله تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- آقایاری هیر، محسن، ظاهری، محمد، کریم‌زاده، حسین، و طالبی‌فرد، رضا (۱۴۰۰). سنجش پایداری توسعه در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان جیرفت. *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱(۱)، ۱۷-۳۵.
- آقاجانی، فرشاد، دانیالی، ته‌مین، و نوابخش، مهرداد (۱۴۰۳). بررسی نقش شبکه تلویزیون روستایی در پایداری روستاهای کشور. *جغرافیا (نشریه انجمن جغرافیایی ایران)*، ۲۲(۸۲)، ۵۳-۷۴. <https://doi.org/10.22034/iga.2024.2036887.1324>
- آقائی‌زاده، سعید، قاسمی، وحید و قنبری، علی (۱۴۰۲). نقد مدل حکمرانی خوب با تأکید بر مفهوم نابرابری اجتماعی، سیاست جهانی، ۱۴(۲)، ۱۸۹-۲۱۹. [doi: 10.22124/wp.2021.19692.2842](https://doi.org/10.22124/wp.2021.19692.2842)
- ابراهیم‌پور میر، محسن، و پالوج، مجتبی (۲۰۲۱). تشدید کشاورزی از نظر سیستم‌های کشاورزی: بررسی دشت الشتر در لرستان، ایران. *مجله بین‌المللی کشاورزی مدرن*، ۱۰(۱)، ۲۵۷-۲۷۲.
- بابایی، محبوب، شریفی، خسرو، حاجی‌حلج، محمود (۱۴۰۳). تحلیلی بر توسعه مدیریتی فضاهای روستایی با تأکید بر حکمروایی خوب روستایی (موردشناسی: شهرستان ارومیه). *جغرافیا و روابط انسانی*، آماده انتشار. <https://doi.org/10.22034/gahr.2024.487960.2303>
- پازکی، معصومه، شیخی، داود، صمدی‌مقدم، شیرین (۱۳۹۹). تحلیل نقش مدیریت مبتنی بر حکمروایی خوب در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان فیلستان، شهرستان پاکدشت). *جغرافیا و توسعه*، ۱۸(۵۸)، ۹۳-۱۱۲. <https://doi.org/10.22111/gdij.2020.5178>

^۱. جمعیت بالای حاشیه‌نشین که تا ۲۶ میلیون نفر توسط وزارت راه و شهرسازی نیز برآورد شده است و وزارت کشور بر مبنای این معیار که سکونتگاه در محلی غیر از محدوده قانونی و عرفی شهر یا روستا واقع شده باشد، در سطح ۲۰ میلیون بارها و در نشست‌های حضوری گزارش داده است، حتی اگر حدود ۱۰ میلیون باشد هم آسیب‌زا و بحران‌آفرین است و تنش‌های اجتماعی در پی دارد.

- حسینیان راد، امیر، بیرانوندزاده، مریم، و درویشی، هدایت‌الله (۱۴۰۲). بررسی نقش حکمروایی خوب روستایی در توسعه کالبدی روستاها (نمونه موردی: شهرستان خرم‌آباد). *جغرافیا و روابط انسانی*، ۶(۲)، ۵۹۰-۶۰۹. <https://doi.org/10.22034/gahr.2023.392189.1837>
- حجاریان، احمد (۱۴۰۱). مسئولیت‌پذیری حکمروایی خوب بر پایداری اجتماعی خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: مناطق روستایی شهرستان کاشان). *جغرافیا و پایداری محیط*، ۱۲(۱)، ۴۱-۵۵.
- حجاریان، احمد و برقی، حمید (۱۴۰۲). تحلیلی بر آثار حکمروایی مطلوب و پایداری خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: شهرستان کاشان). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۱۳(۲)، ۱۰۷-۱۲۴. <https://doi.org/10.22108/sppl.2023.136396.1691>
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، سجاسی قیداری، حمدالله، و صادق‌لو، طاهره (۱۳۹۰). سنجش پایداری روستایی با استفاده از الگوی راهبردی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان خداآهنه). *برنامه‌ریزی و آمایش فضا*، ۱۵(۱)، ۸۵-۱۰۴.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، عظیمی آملی، جلال، پورطاهری، مهدی، و احمدی‌پور، زهرا (۱۳۹۱). تبیین رابطه رهیافت حکمروایی خوب و توسعه پایدار روستایی در مناطق روستایی استان مازندران. *پژوهش‌های روستایی*، ۲(۸)، ۱-۳۴.
- رضوانی، محمدرضا (۱۴۰۰). شراکت روستایی-شهری و توسعه پایدار ناحیه‌ای، رویکردی مفهومی و تجربی. *پژوهش‌های روستایی*، ۱۲(۳)، ۶۳۳-۶۵۳. <https://doi.org/10.22059/jrur.2021.329012.1667>
- خلیلی، لطیفه، کاظمیه، فاطمه، و یادآور، حسین (۱۴۰۳). بررسی نقش حکمروایی خوب در پایداری روستاها و ضرورت مدیریت کارآمد منابع انسانی (مورد مطالعه: روستاهای بدوستان غربی شهرستان هریس). *جغرافیا و روابط انسانی*، ۷(۳)، ۶۴۳-۶۷۵. <https://doi.org/10.22034/gahr.2024.457376.2129>
- شفیعی، محمدرضا، محمدی‌یگانه، بهروز، فراهانی، حسین، و چراغی، مهدی (۱۴۰۴). تحلیل سطح پایداری سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مبارکه). *تحقیقات ترویج و توسعه روستایی*، آماده انتشار. <https://doi.org/10.30470/jrdes.2025.2068722.1090>
- شیخ‌طاهری، محمدرضا، و فیروزآبادی، سید احمد (۱۴۰۴). مطالعه جامعه‌شناختی نزاع‌ها و رقابت‌های محلی و اثرات آن بر توسعه اجتماع محلی (مورد مطالعه: روستاهای باغخوای و علی‌آباد قشقای، شهرستان ورامین). *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۱۷(۲)، ۳۲۳-۳۴۱. <https://doi.org/10.22059/jrd.2025.387019.668889>
- طالب، مهدی و عنبری، موسی (۱۳۸۴). *جامعه‌شناسی روستایی*. تهران: دانشگاه تهران.
- طالب، مهدی و عنبری، موسی (۱۴۰۲). *جامعه‌شناسی روستایی با تأکید بر تغییر و توسعه در جامعه روستایی ایران* (ویراست دوم). تهران: دانشگاه تهران.
- عنبری، موسی (۱۳۹۴). مبانی «امر اجتماعی» روستایی: به سوی جامعه‌شناسی خودبسنده و بومی. *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۷(۲)، ۱۷۳-۱۹۸.
- عنبری، موسی و خاکساری رنایی، مرجان (۱۴۰۳). اثرات پیوندهای روستا-شهری بر شاخص‌های توسعه اجتماعی: مقایسه ایران و چین. *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۱۵(۲)، ۲۹۳-۳۱۷. <https://doi.org/10.22059/jrd.2024.370415.668836>
- قره‌گوزلو، هادی، رحمانی فضلی، عبدالرضا، عزیزپور، فرهاد، و جلالیان، حمید (۱۳۹۹). تحلیل فضایی پایداری سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: استان قم). *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۲(۳)، ۹۵۳-۹۶۹. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2019.260566.1007728>

References

- Adamowicz, M. (2021). Agricultural development processes in the context of globalization challenges and new approaches to the concept of sustainable development. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, 366(1), 24–45.
- Aghaeizadeh, S., Ghasemi, V., & Ghanbari, A. (2023). Critique of the good governance model with emphasis on the concept of social inequality. *World Politics*, 14(2), 189–219. <https://doi.org/10.22124/wp.2021.19692.2842> (In Persian)
- Aghajani, F., Daniali, T., & Navabakhsh, M. (2024). The role of rural television networks in the sustainability of villages in Iran. *Geography (Journal of the Geographical Association of Iran)*, 22(82), 53–74. <https://doi.org/10.22034/iga.2024.2036887.1324> (In Persian)
- Aghayari Hir, M., Zaheri, M., Karimzadeh, H., & Talebifard, R. (2021). Assessing development sustainability in rural settlements of Jiroft County. *Journal of Human Settlement Planning Studies*, 1(1), 17–35. (In Persian)
- Ahmad, J., Devarajan, S., Khemani, S., & Shah, S. (2006). Decentralization and service delivery. In *Handbook of fiscal federalism* (p. 240).
- Anbari, M. (2015). Foundations of rural social order: Toward an indigenous rural sociology. *Local Development (Rural–Urban)*, 7(2), 173–198. (In Persian)
- Anbari, M., & Khaksari Ranani, M. (2024). Effects of rural–urban linkages on social development indicators: A comparison of Iran and China. *Local Development (Rural–Urban)*, 15(2), 293–317. <https://doi.org/10.22059/jrd.2024.370415.668836> (In Persian)
- Azki, M. (2025). *Rural development in Iran, 1960–2020*. Routledge.
- Babaei, M., Sharifi, K., & Haji Halaj, M. (2024). Managerial development of rural spaces with emphasis on good rural governance: A case study of Urmia County. *Geography and Human Relations*, Unpublished. <https://doi.org/10.22034/gahr.2024.487960.2303> (In Persian)
- Bojanic, A. H. (2017). The rapid agricultural development of Brazil in the last 20 years. *EuroChoices*, 16(1), 5–10.
- Branca, G., Hissa, H., Benez, M. C., Medeiros, K., Lipper, L., Tinlot, M., & Bernoux, M. (2013). Capturing synergies between rural development and agricultural mitigation in Brazil. *Land Use Policy*, 30(1), 507–518. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2012.04.021>
- Dequech, D. (2011). Uncertainty: A typology and refinements of existing concepts. *Journal of Economic Issues*, 45(3), 621–640. <https://doi.org/10.2753/JEI0021-3624450306>
- Dharmika, I. B. M. P., & Subanda, I. N. (2023). The effectiveness of public services in realizing good governance. *Aptisi Transactions on Technopreneurship*, 5(1Sp), 77–83.
- Dushkova, D., & Ivlieva, O. (2024). Empowering communities to act for change: A review of community empowerment programs toward sustainability and resilience. *Sustainability*, 16(19), 8700.
- Ebrahimipour Mir, M., & Palouj, M. (2021). Agricultural intensification in terms of agricultural systems: Survey of the Alashtar plain in Lorestan, Iran. *International Journal of Modern Agriculture*, 10(1), 257–272.
- Rokneddin Eftekhari, A. R., Azimi Amoli, J., Poortaheri, M., & Ahmadi Pour, Z. (2012). The relationship between good governance and sustainable rural development in Mazandaran Province. *Rural Researches*, 2(8), 1–34. (In Persian)
- Rokneddin Eftekhari, A. R., Sijasi Qidari, H., & Sadeghlou, T. (2011). Assessing rural sustainability using the strategic model: Villages of Khodabandeh County. *Spatial Planning and Organization*, 15(1), 85–104. (In Persian)
- Favareto, A. (2006). The rationalization of rural life. *Estudos Sociedade e Agricultura*, 2(SE), 0–0.
- Fox, R. C., Lidz, V. M., & Bershady, H. J. (Eds.). (2005). *After Parsons: A theory of social action for the twenty-first century*. Russell Sage Foundation.
- Geng, Y., Liu, L., & Chen, L. (2023). Rural revitalization of China: A new framework, measurement and forecast. *Socio-Economic Planning Sciences*, 89, 101696. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.101696>
- Ghonkrokta, S. S., & Lather, A. S. (2007). Identification of the role of social audit by stakeholders as an accountability tool in good governance. *Journal of Management Research*, 7(1).
- Hosseini Rad, A., Biranvandzadeh, M., & Darvishi, H. (2023). The role of good rural governance in the physical development of villages: Khorramabad County case study. *Geography and Human Relations*, 6(2), 590–609. <https://doi.org/10.22034/gahr.2023.392189.1837> (In Persian)

- Huther, J., & Shah, A. (2005). A simple measure of good governance. *Public Services Delivery*, 39.
- Islamiati, I., Askar, M. W., & Aisyah, H. R. (2026). Empowering rural transformation: The role of good governance in developing smart villages in Indonesia. *Public Integrity*, 1–19.
- Kačar, B., Curić, J., & Ikić, S. (2016). Local economic development in theories of regional economies and rural studies. *Economics of Agriculture*, 63(1), 231–246.
- Khalili, L., Kazemieh, F., & Yadavar, H. (2024). Good governance and village sustainability with emphasis on human resource management. *Geography and Human Relations*, 7(3), 643–675. <https://doi.org/10.22034/gahr.2024.457376.2129> (In Persian)
- Kumar, R. (2025). Empowering the grassroots: Role of Panchayati Raj institutions in the economic transformation of the Himalayan region. In *Development in the Himalayas: Balancing nature, growth, and community in Himachal Pradesh* (p. 125).
- McKay, F. H., Bennett, R., & Dunn, M. (2023). How, why, and for whom does a basic income contribute to health and wellbeing? A systematic review. *Health Promotion International*, 38(5), daad119.
- McNicoll, G. (2025). On population and the international order. *Population and Development Review*, 51(1), 103–123.
- Navarro, Z., & Pedroso, M. T. M. (2023). The (un)feasibility of inclusive rural development in Brazil. In *Sustainability challenges of Brazilian agriculture: Governance, inclusion, and innovation* (pp. 229–248). Springer.
- Olfert, M. R., & Partridge, M. D. (2010). Best practices in twenty-first-century rural development and policy. *Growth and Change*, 41(2), 147–164. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.2010.00523.x>
- Pazuki, M., Sheykhi, D., & Samadi-Moqaddam, S. (2020). Management based on good governance and sustainable rural development: The case of Filestan rural district, Pakdasht County. *Geography and Development*, 18(58), 93–112. <https://doi.org/10.22111/gdij.2020.5178> (In Persian)
- Phillips, R., Trevan, E., & Kraeger, P. (Eds.). (2020). *Research handbook on community development*. Edward Elgar Publishing.
- Qaragozlu, H., Rahmani Fazli, A., Azizpour, F., & Jalalian, H. (2020). Spatial analysis of rural settlement sustainability: The case of Qom Province. *Human Geography Research*, 52(3), 953–969. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2019.260566.1007728> (In Persian)
- Rahim, H. L., Abidin, Z. Z., Ping, S. D. S., Alias, M. K., & Muhamad, A. I. (2014). Globalization and its effect on world poverty and inequality. *Global Journal of Management and Business*, 1(70), 8–13.
- Rezvani, M. R. (2021). Rural–urban partnership and sustainable regional development: A conceptual and empirical approach. *Rural Researches*, 12(3), 632–653. <https://doi.org/10.22059/jrur.2021.329012.1667> (In Persian)
- Shafiei, M. R., Mohammadi Yeganeh, B., Farahani, H., & Cheraghi, M. (2025). Sustainability level of rural settlements: The case of Mobarakeh County. *Journal of Rural Extension and Development*, Unpublished. <https://doi.org/10.30470/jrdes.2025.2068722.1090> (In Persian)
- Sheikh Taheri, M. R., & Firuzabadi, S. A. (2025). Local conflicts and rivalries and their impacts on local community development. *Local Development (Rural–Urban)*, 17(2), 323–341. <https://doi.org/10.22059/jrd.2025.387019.668889> (In Persian)
- Shi, J., & Yang, X. (2022). Sustainable development levels and influence factors in rural China based on the rural revitalization strategy. *Sustainability*, 14(14), 8908. <https://doi.org/10.3390/su14148908>
- Søder, P. H. (2025). *Settlement as a complex system: Toward a spatial decision support system for rural development in Guldborgsund Municipality*.
- Spiliotopoulou, M., & Roseland, M. (2020). Theories and concepts influencing sustainable community development: Introducing the concept of community productivity. In *Research handbook on community development* (pp. 337–347). Edward Elgar Publishing.
- Taleb, M., & Anbari, M. (2005). *Rural sociology*. Tehran: University of Tehran Press. (In Persian)
- Taleb, M., & Anbari, M. (2023). *Rural sociology with emphasis on change and development in rural Iranian society* (2nd ed.). Tehran: University of Tehran Press. (In Persian)

- Torre, A., Wallet, F., & Huang, J. (2023). A collaborative and multidisciplinary approach to knowledge-based rural development: 25 years of the PSDR program in France. *Journal of Rural Studies*, 97, 428-437. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.12.034>
- Touré, J. (2021). *Territorial anchoring of the Senegalese rice contractual model: A geographical and relational perspective* (Doctoral dissertation, Université Paul Valéry-Montpellier III).
- Van der Ploeg, J. D. (2018). *The new peasantries: Rural development in times of globalization*. Routledge.
- Walkowiak, K. (2025). French chambers of agriculture in the process of creating and implementing the Common Agricultural Policy 2023–2027. *Przegląd Politologiczny*, (3), 113–127.
- Wimmer, C., & Rieder, T. (2025). Inequalities in a globalizing world: Introduction. In *Global inequality: Rethinking sociology in the twenty-first century* (p. 329).
- Zhang, R., Ma, C., Wu, D., Wu, Y., & Wang, K. (2022). The evaluation and optimization methods of villages in China: In the background of a rural revitalization strategy. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022, 7314446. <https://doi.org/10.1155/2022/7314446>